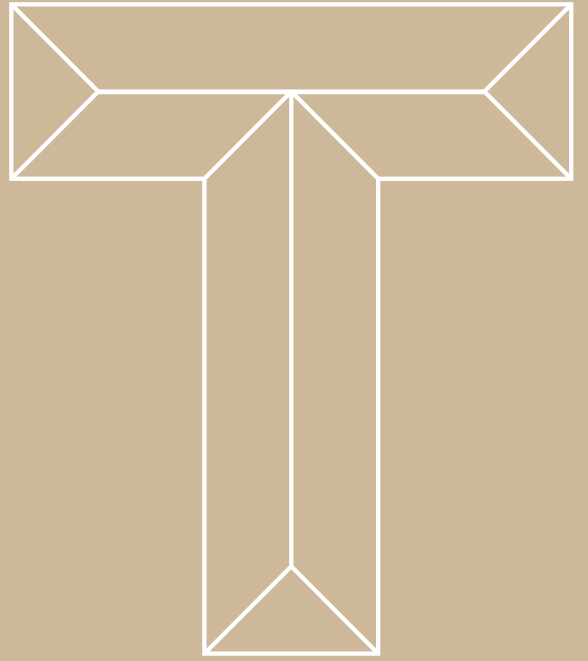
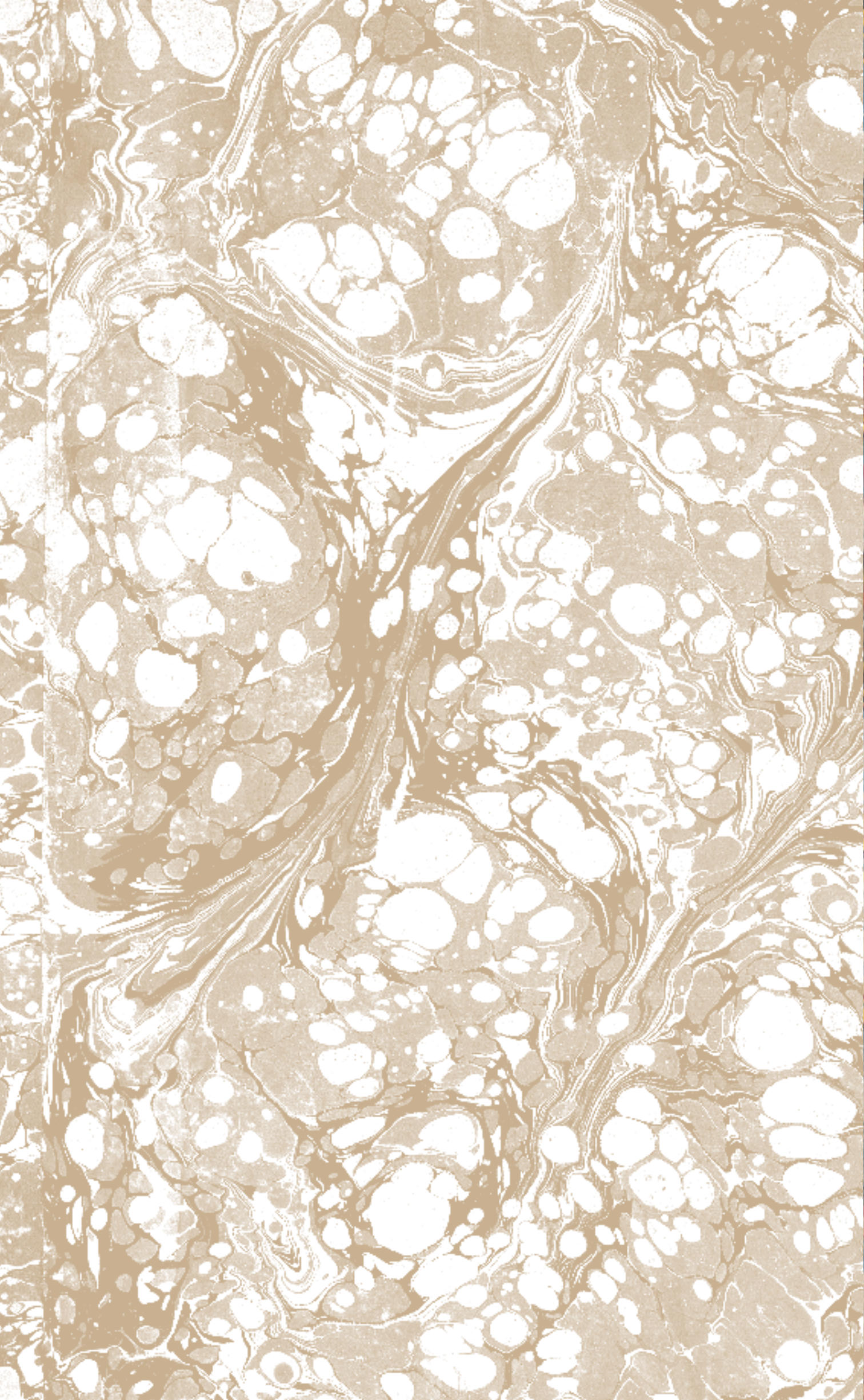

TEYLER'S

JAARVERSLAG 2019

MUSEUM·VAN·DE·VERWONDERING

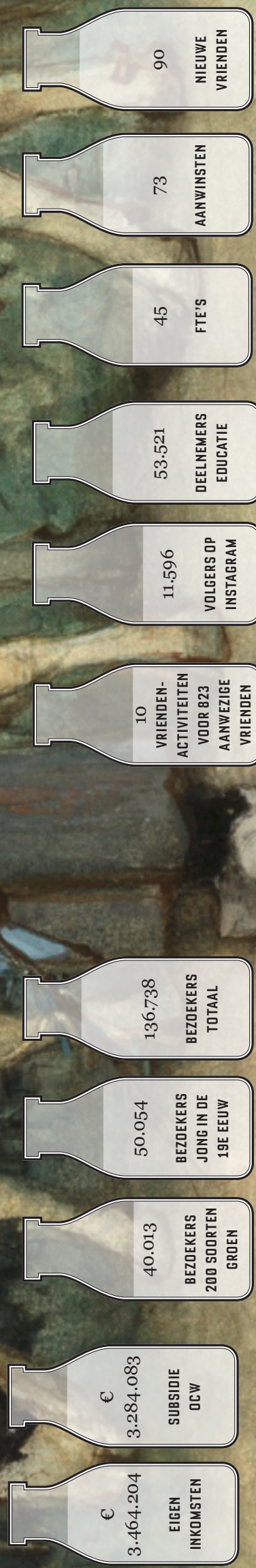

TEYLERS

JARVERSLAG 2019

MUSEUM VAN DE VERWONDERING

INLEIDING / INTRODUCTION

Teylers Museum is vernoemd naar Pieter Teyler van der Hulst (1702-1778), een rijke Haarlemse zijdefabrikant en bankier. Als man van zijn tijd hing hij de idealen van de Verlichting aan. Hij had grote belangstelling voor kunst en wetenschap, omdat zij de samenleving verrijken. In zijn testament bepaalde hij dat zijn vermogen moest worden ondergebracht in een stichting die zijn idealen zou voortzetten.

De Ovale Zaal van Teylers Museum opende in 1784 haar deuren voor het publiek als kennisinstituut voor eigentijdse kunst en wetenschap. Uitzonderlijk was dat Teylers Museum gesticht werd door en voor burgers zonder bemoeienis van Kerk of Staat in een stad zonder universiteit.

Experimenten met instrumenten en onderzoek naar fossielen en gesteenten, speciaal aangekocht voor dit doel, waren de basis voor het opdoen van nieuwe kennis. Door publicaties en het geven van demonstraties en lezingen werd de opgedane kennis verspreid in binnen- en buitenland. De eigentijdse kunst werd gestimuleerd met het aankopen van tekeningen en schilderijen van levende kunstenaars en werk van de beroemdste oude meesters.

In de loop van de 19e en 20e eeuw werden nieuwe ruimten aan de Ovale Zaal toegevoegd voor alle activiteiten en om de groeiende collecties te bergen. Tegelijk werden de bestaande zalen met hun inrichting niet veranderd. Voor hedendaagse bezoekers is het alsof zij terug in de tijd stappen.

Collecties en gebouw vormen samen een unieke erfenis uit de Verlichting. Met deze erfenis kunnen we vragen van nu duiden en vanuit het heden terugkijken naar het verleden. Kunst en kennis zijn hier aan elkaar gesmeed: Teylers Museum is Michelangelo én Einstein.

Teylers Museum is named after Pieter Teyler van der Hulst (1702-1778) a wealthy silk manufacturer and banker from Haarlem. In tune with the Zeitgeist, he espoused the ideals of the Enlightenment. He took a great interest in the arts and sciences, which he valued for their capacity to enrich society. In his will he instructed that his fortune should be used to establish a foundation that would promote his ideals.

In 1784, the Oval Room of Teylers Museum opened to the public as a knowledge institute for contemporary art and science. It was quite exceptional for the time that Teylers Museum was founded by and for the inhabitants of Haarlem, without any involvement of the Church or State, in a city without a university.

Experiments with instruments and research on fossils and minerals purchased for this specific goal served as the basis for generating new knowledge. This new knowledge was then disseminated at home and abroad in demonstrations, lectures and publications. Aside from buying work by the most famous Old Masters, Teylers also promoted contemporary art by purchasing drawings and paintings by living artists.

To house the growing collections and to accommodate all the museum's activities, new galleries were added to the Oval Room during the nineteenth and twentieth centuries. But no changes were made to the existing rooms or their fittings. For modern visitors, it is like stepping back in time.

The collections and the building together constitute a unique part of Enlightenment heritage. This heritage enables us to look back at the past as well as helping us to address the questions of our own time. Art and science are forged into one whole here: Teylers Museum is both Michelangelo and Einstein.

AANTAL COLLECTIESTUKKEN
BESCHIKBAAR VIA DE WEBSITE

Hand mit Ringen. § 2 u. 14.

MISSIE

Teylers Museum wil de hedendaagse belangstelling voor kunst en kennis activeren vanuit zijn unieke erfenis uit de Verlichting.

Deze erfenis omvat naast uitzonderlijke collecties, een authentiek monumentaal gebouw en een rijke geschiedenis, ook een manier van denken die zich kenmerkt door een drang naar vernieuwing en ontdekking en het delen van kennis om de wereld te verbeteren.

MISSION

Teylers Museum seeks to excite the public's interest in art and knowledge by drawing on its unique heritage from the Enlightenment.

Aside from its remarkable collections, this heritage also includes an authentic monumental building, a rich history, and a mindset characterised by the pursuit of renewal and discovery and a desire to share knowledge as a way of improving the world.

8
12
14
VOORWOORD / PREFACE
SUBSIDIENTEN EN BEGUNSTIGERS
VERSLAG VAN DE RAAD VAN TOEZICHT

16
18
20
24
26
PUBLIJK
BEZOEKERS
TENTOONSTELLINGEN
ONLINE
EDUCATIE

30
PIETER TEYLERS HUIS

34
36
38
40
FINANCIEEL VERSLAG
TOELICHTING OP DE JAARREKENING
LASTEN EN BATEN
SAMENVATTING JAARREKENING

42
2019 IN BEELD

57
58
60
63
67
68
72
BIJLAGEN
AANWINSTEN
BRUKLENIEN
STICHTINGEN
ORGANOGRAM
PERSONEEL
BEELDREGISTER

Tijdens het maken van dit jaarverslag belandden we ineens in een ongekenne tijd: de wereld raakte in de ban van het coronavirus en het museum moest de deuren sluiten. In het volgende jaarverslag zal te lezen zijn hoe Teylers Museum omging met deze nieuwe werkelijkheid. Voor 2019 geldt dat we met tevredenheid kunnen terugkijken op een goed jaar.

Na de opening van het Lorentz Lab in 2017 en de grote *Leonardo da Vinci*-tentoonstelling in 2018 verwachtten we voor 2019 een 'gewoon' museumjaar. Een jaar met mooie tentoonstellingen, veelzijdige publieksactiviteiten en belangrijke werkzaamheden op het gebied van collectiebeheer en -behoud en huisvesting. Achter de schermen zouden er toenemende werkzaamheden voor de restauratie van Pieter Teylers Huis plaatsvinden. Gelukkig bleek wederom dat ook 'gewone' museumjaren vol vrolijk makende verrassingen kunnen zitten.

Eén van die verrassingen was bijvoorbeeld de vondst in onze eigen collectie van een complete set van de allereerste röntgenfoto's, door Wilhelm Röntgen zelf afgedrukt en opgestuurd naar Nobelprijswinnaar Lorentz op 1 januari 1896. Na onderzoek bleek dat er nog één andere complete set ter wereld bestaat. Vooral de foto van de hand van mevrouw Röntgen heeft wereldwijd iconische status verworven.

Een andere verrassing was de metamorfose van het trappenhuis in het museumgebouw. Vanwege het afbladderende stucwerk in de koepel moest er dringend onderhoud plaatsvinden na de laatste schilderbeurt in de jaren tachtig van de vorige eeuw. Het originele kleurenpalet werd teruggebracht en daarmee is het resultaat feestelijk en elegant te noemen.

In de zomer trad Teylers Museum toe tot het Canonnetwerk van Nederlandse musea. De gehele Ovale Zaal en topstukken als het fossiel van de Mosasaurus, het topje van de Mont Blanc en de Grote Elektriseermachine vormen belangrijke materiële getuigenissen van de geschiedenis van Nederland die iedereen behoort te kennen.

Dankzij bijdragen van het Teylers Museum Vrienden Fonds en de deelnemers van de BankGiro Loterij konden we de enorme gouaches van de *Megatherium cuvieri* en de *Ichtyosaurus chiropamecostinus* verwerven, die vanaf 1856 de muren sierden van het mineralogisch kabinet van aartshertog Stephan van Oostenrijk in kasteel Schaumburg. Zij krijgen in de loop van 2020 hun definitieve plek in de Eerste Fossielenzaal, waar zij alle bezoekers welkom zullen heten.

In de tweede helft van het jaar waren er voldoende fondsen geworven om de casco-restauratie van Pieter Teylers Huis van start te laten gaan. Het is werkelijk geweldig te zien hoeveel particulieren en instellingen tot nu toe hebben geholpen om deze stap te kunnen realiseren. Teylers Museum heeft gelukkig voor heel veel mensen een bijzondere betekenis die men wil koesteren en doorgeven aan volgende generaties. Naar verwachting gaat Pieter Teylers Huis eind 2021 voor het publiek open.

Om de benodigde inkomsten voor de restauratie van het huis bij elkaar te krijgen hebben we een reizende tentoonstelling van onze Michelangelo-tekeningen georganiseerd. In september ging *Michelangelo: Mind of the Master* open in het Cleveland Museum of Art en in 2020 gingen de tekeningen door naar het Getty Museum in Los Angeles, dat 2,5 week na de opening ook moest sluiten vanwege de coronacrisis. De *Wall Street Journal* betitelde deze tentoonstelling als 'nothing less than the perfect exhibition'.

Aan het einde van het jaar werd bekend dat het Lorentz Lab is genomineerd voor de European Museum of the Year Award. Deze prestigieuze prijs wordt toegekend aan een museum dat op een vernieuwende manier museale presentaties maakt en daarbij zorgvuldig rekening houdt met de samenleving waarin het functioneert. Het Lorentz Lab met de bijbehorende tour *De Lorentz Formule* werd ook in internationaal perspectief als zó vernieuwend beschouwd, dat het European Museum Forum dit een voorbeeldproject vindt voor andere Europese musea.

Een zorgvuldige omgang met de samenleving staat meer dan ooit op de agenda van het museum. Van de AVG tot diversiteit en inclusiviteit en van de Governance Code Cultuur tot klimaatverandering: men verwacht terecht dat het museum laat zien dat het niet op een eiland is gevestigd, maar zich zoveel mogelijk verhoudt tot actuele maatschappelijke ontwikkelingen. In onze tentoonstellingsprogrammering proberen we lijnen te trekken naar het heden. Zo kwam bij *200 soorten groen* het thema biodiversiteit in de randprogrammering uitvoerig aan de orde en bij *Jong in de 19e eeuw* werd stilgestaan bij hedendaagse ideeën over opvoeding en onderwijs. Door veel te investeren in de samenwerking met scholen zorgen we ervoor dat alle kinderen verwonderd kunnen raken over onze veelzijdige collecties en de belangrijke verhalen die zij ook nu te vertellen hebben.

Bijna 137.000 bezoekers mochten we in 2019 in het museumgebouw ontvangen. Dat was ruim meer dan begroot. In Cleveland bezochten 75.000 bezoekers de Michelangelo-tentoonstelling. De mini-Ovale Zaal in NEMO Science Museum werd door meer dan 670.000 bezoekers bekeken. Met de opening van Pieter Teylers Huis in het vooruitzicht krijgt het museum er een zeer bijzondere vleugel bij, die zal bijdragen aan een verdere toename van het bezoek. Dankzij de grote inspanningen van alle collega's, vrijwilligers, leden van de Raad van Toezicht, bestuursleden van gelieerde stichtingen en alle andere betrokkenen in de buurt en (heel) ver weg wordt deze droom langzaam werkelijkheid. Teylers Museum wordt steeds mooier.

Marjan Scharloo

Directeur

As we were drawing up this annual report, we suddenly found ourselves facing surreal and unprecedented conditions. The rampaging spread of COVID-19 across the world compelled us, along with virtually all museums worldwide, to temporarily close our doors to the public. The following annual report will detail the ways in which Teylers Museum responded to the new reality. As far as 2019 is concerned, we can look back with satisfaction on what was a very good year for Teylers Museum.

After the opening of the Lorentz Lab in 2017 and the major *Leonardo da Vinci* exhibition in 2018, we expected 2019 to be an 'ordinary' museum year. A year with fine exhibitions, a wide range of activities for the public, and important advances in the area of collection management and conservation as well as in relation to our buildings. Behind the scenes, work would be accelerating on the restoration of Pieter Teyler's house. Happily, we experienced once again that even 'ordinary' museum years can be full of delightful surprises.

One of those surprises was the discovery in our own collection of complete sets of the very first X-ray photographs, printed by Wilhelm Röntgen himself and sent to the Nobel laureate Lorentz on 1 January 1896. After a little research, we were able to establish that there is only one other complete set left in the world. The photograph of Mrs Röntgen's hand, in particular, has acquired iconic status worldwide.

Another surprise was the metamorphosis of the museum's staircase. The stucco in the dome was peeling away at such a rate that maintenance work had become an urgent necessity. The interior had not been painted since the 1980s. In the course of this work, the original colours were restored, producing a result that can be deemed both festive and elegant.

In the summer Teylers Museum joined the canonical network of Dutch museums. The entire Oval Room and masterpieces such as the fossil of the Mosasaurus, the uppermost tip of Mont Blanc and the Great Electricity Machine provide important material testimony to the history of the Netherlands with which all Dutch people should be familiar.

Thanks to contributions received from the Friends' Fund of Teylers Museum and participants in the BankGiro Loterij, we were able to acquire the huge gouaches of the *Megatherium cuvieri* and *Ichtyosaurus chiropamecostinus*, which graced the walls of the mineralogy collection of Archduke Stephan of Austria in Schaumburg Castle from 1856. In the course of 2020, they will acquire a permanent place in the First Fossil Room, where they will welcome all our visitors.

In the second half of the year we had sufficient funds to start on the restoration of the outer structure of Pieter Teyler's house. It is truly marvellous to see how many private individuals and institutions have stepped up thus far to enable this work to take place. Fortunately, Teylers Museum possesses special significance to a great many people, significance that people want to cherish and pass on to future generations. We expect to be able to open Pieter Teyler's house to the public at the end of 2021.

To raise the necessary funds for the restoration of the house, we organised a travelling exhibition of our Michelangelo drawings. In September the show *Michelangelo: Mind of the Master* opened at The Cleveland Museum of Art and in 2020 the drawings travelled to The Getty Museum in Los Angeles, which was also obliged to close its doors temporarily, two and a half weeks after the opening, because of COVID-19. *The Wall Street Journal* referred to this show as 'nothing less than the perfect exhibition'.

At the end of the year it was announced that the Lorentz Lab had been nominated for the European Museum of the Year Award. This prestigious prize is awarded to a museum that creates museum presentations in an innovative way, while taking careful account of the surrounding society. The Lorentz Lab with its accompanying tour *The Lorentz Formula* was also regarded as so innovative within an international perspective that the European Museum Forum singled out as an exemplary project for other European museums.

The careful design of activities to chime with society as a whole plays a more prominent role than ever in the life of the museum. From the annual general meeting to diversity and inclusiveness, and from the Cultural Governance Code to climate change: people rightly expect museums to show that they do not exist in isolation, but relate as much as possible to topical developments in society. In our exhibition programme we try to draw lines from the past to the present. For instance, the theme of biodiversity was dealt with at length in the exhibition *200 kinds of green* and *Growing up in the 19th century* looked at present-day ideas on education and upbringing. By investing substantially in our partnerships with schools, we help ensure that all children can marvel at our diverse collections and the important stories they convey – stories that still strike a chord with us today.

We welcomed almost 137,000 visitors to our museum in 2019 – considerably more than we had budgeted for. In Cleveland some 75,000 people went to see the Michelangelo exhibition. The miniature Oval Room in NEMO Science Museum was seen by over 670,000 visitors. With the prospect of the opening of Pieter Teyler's house we look forward to the addition of a truly remarkable wing, which will undoubtedly boost visitor numbers. Thanks to the fantastic efforts of the entire staff, volunteers, members of the Supervisory Board, board members of affiliated foundations, and everyone else involved, both near and far, this dream is gradually becoming a reality. Teylers Museum is becoming increasingly beautiful.

Marjan Scharloo

Director

Subsidiënten

Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap
Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed

Structurele begunstigers

Teylers Stichting
Teylers Museum Vrienden Fonds
American Friends of Teylers Museum /
Netherlands America Foundation

Hoofdbegunstiger

BankGiro Loterij

Ten behoeve van het Masterplan Pieter**Teylers Huis**

Legaat Huis van Aggelen-de Haas
Gemeente Haarlem
Teylers Stichting
Provincie Noord-Holland
Mr. Cornelis Roozenfonds
TBI Fundatie
Predikfonds Doopsgezinde Gemeente
Legaat Beelaarts van Blokland
Dioraphte
Stichting Monumentenbehoud Haarlem
Fonds Van Zanten
Leden van de Pieter Teyler Kring en
Wybrand Hendriks Kring
en zij die liever anoniem blijven

Ten behoeve van tentoonstellingen

Stichting Gifted Art
Prins Bernhard Cultuurfonds
VSBfonds

Sponsors

Parcom Capital

**Ten behoeve van de Jaap van der Veen /
Teylers Museum Prize for the Contemporary
Art Medal**

Dhr. J. van der Veen

Ten behoeve van de collecties

BankGiro Loterij
Dhr. J.W. Baerveldt
Mevr. M. van Berckel
Dhr. mr. J.M. Boll
Brook Foundation
Dhr. M. de Clercq
Dhr. P. van der Eerden
Dhr. K. de Gooyer
Dhr. M. Hofkamp
Erven van dhr. A.C. Jalink
Dhr. A. van der Made
Erven van mevr. V.L.M. Mészáros-Ermatinger
Prins Willem de Eerste Herinneringsstichting
Dhr. en mevr. Schlichte Bergen-van Nierop
Dhr. M. Warsaw

Teylers Museum Vrienden Fonds**Pieter Teyler Kring**

Dhr. B. Beerens
Dhr. en mevr. Boer
Dhr. en mevr. Bosch
Dhr. A.Ph.J. de Haseth Möller
Dhr. en mevr. De Rooij-Geerlings
Dhr. en mevr. Storm-Boender
Dhr. en mevr. Westerink-Heijmeijer

Lorentz Kring

Dhr. en mevr. Van den Berg-Diamant
Dhr. en mevr. Van Diggelen
Dhr. en mevr. De Groot
Dhr. en mevr. Hoogeland-Hellinga
Dhr. en mevr. Lindenbergh-Sluis
Dhr. en mevr. Reesink-Kraal
Mevr. A.M.H.G. van Rijssel
Dhr. en mevr. Storm-Boender
Dhr. en mevr. Vermeulen-Haanappel
Dhr. en mevr. Veth-Gomperts
Dhr. ing. F. de Voogt
Dhr. en mevr. Van Wijk-van Ittersum

Wybrand Hendriks Kring

Boonstra Heijmeijer Makelaars
Dhr. en mevr. Brandwijk
Dhr. H.G. Gramberg en dhr. P.C.J. van Agtmaal
Dhr. en mevr. Hooft Graafland
Dhr. en mevr. Michels-de Groot
Ribbink Van den Hoek Familie Stichting
StyleMathôt
Dhr. en mevr. Teves-van Arkel

Sterrenwachters

Dhr. en mevr. Ankersmit-Taminiau
Dhr. en mevr. Van Berckel-Smits van Oyen
Dhr. en mevr. Besnard-Ten Cate
Dhr. en mevr. Beyer-Lazonder
Dhr. en mevr. Bijvoet-van Oosterom
Dhr. D. van den Broek
Dhr. en mevr. Cadée-Coenen
Dekker & Van Velzen
Mevr. J.B.M. Enschedé-Taets van Amerongen van
Renswoude
Dhr. en mevr. Van Es-Smuling
Dhr. en mevr. Van Geen-Gratama
Dhr. en mevr. De Geus-de Laer Kronig
Mevr. P.A.Th. Hazen
Dhr. en mevr. Heerkens Thijssen-Schölvinc
Dhr. en mevr. Hendrix-Alessie
Dhr. H. Heringa
Dhr. en mevr. Van Hoeken-Klinkenberg
Dhr. en mevr. Hovinga-Van Eijdsen
Krans Notarissen
Dhr. W.G.E. Kuyck
Dhr. en mevr. Van der Leij-Lokker
Dhr. en mevr. Loudon
Dhr. en mevr. Oosterhuis-van 't Haaff
Dhr. en mevr. Rogaar-Burlage

Mevr. M.J. Sanders-ten Holte
Mevr. M. Scharloo
Dhr. T. Tim
Dhr. C.F.H.H. Vogelzang
Mevr. J.M. Wagenaar-Bok
Mevr. A.M.H. Wilhelmus-Koning

Bijzondere Vrienden

Dhr. en mevr. Boersma-Hulshoff
Dhr. J.H.E. Bok
Dhr. en mevr. Dekker-Noorduyn
Dhr. en mevr. Van den Eijnde
Dhr. en mevr. Ellis-Adam
Dhr. en mevr. Erb
Dhr. en mevr. Geers-de Haas
Mevr. B. van der Grijp
Dhr. A. Grooten
Dhr. en mevr. Hoogland-Snackers
IMBEMA Holland BV
Dhr. en mevr. Jongejan-Hogenstijn
Dhr. M.D.J.W.M. Karel
Dhr. en mevr. Kohnstamm-Fockens
Dhr. en mevr. Korthals Altes-Prins
Dhr. J.H.A. Leemreize-Bosland
Dhr. en mevr. Lurvink
Maarten Weldam Stichting
Dhr. en mevr. Mourik-Loos
Dhr. P.A. Nabben
Dhr. en mevr. O'Kelly
Dhr. H.G. Paardekooper
Dhr. en mevr. Pas-Dignum
Dhr. A.A.J.M. Schaper
Dhr. ir. G.L.M. van der Schrieck
Dhr. drs J.H. Schröder
Schoonmaakbedrijf De Spiegel
Dhr. en mevr. Van Tetering-Brom
Dhr. J.J. Thöne
Dhr. J.M.N. Vereecken
Dhr. en mevr. Verschuijl-van Aardenne
Mevr. G.C. Versluis-van der Velden
Munthandel Verschoor
Dhr. O.R. Visser
Dhr. drs. D. Wagenborg
Mevr. M. Zegers-Mense

Jaarlijks ontvangt het Teylers Museum Vrienden Fonds schenkingen van particulieren en instellingen die anoniem wensen te blijven. Bij dezen eert het museum alle schenkers.

Terwijl de jaarrekening van 2019 nog kon vermelden dat Teylers Museum goed op koers lag bij de uitvoering van het Activiteitenplan 2017-2020, is het inmiddels duidelijk dat het coronavirus in 2020 zal zorgen voor minder voorspoed. Gezien het feit dat het museum meer dan 50% van de inkomsten verwerft uit entreegelden, verhuur van ruimten en pacht, is het welhaast onvermijdelijk dat 2020 in rode cijfers zal worden afgesloten.

Gelukkig was 2019 wél een goed jaar. Er zijn belangrijke tentoonstellingen gemaakt, mooie aanwinsten verworven en het bezoek van onderwijsinstellingen liet een stijgende lijn zien. Alle prestatieafspraken met het Ministerie van OCW zijn ruimschoots gerealiseerd en dat is een groot compliment aan alle medewerkers waard. Zorgelijk blijft wel dat er onvoldoende middelen beschikbaar zijn gesteld voor het planmatig onderhoud van het monumentale gebouwencomplex.

De samenstelling van de Raad van Toezicht onderging in 2019 enkele wijzigingen. Op 14 maart trad, na zijn eerste termijn, penningmeester drs. Peter Dams RA af om persoonlijke redenen. De Raad is hem zeer veel dank verschuldigd voor zijn professionele blik en zijn nauwe betrokkenheid bij het wel en wee van het museum. Hij werd opgevolgd door mevr. drs. Caroline Visser. Op dezelfde datum trad mevr. Claasje Quadekker MA aan als opvolger van mevr. drs. Zoë Kwint, die de kwaliteitszetel onderwijs niet langer kon bekleden in verband met een andere werkkring. Zoë Kwint was tevens vicevoorzitter en in beide hoedanigheden heeft zij het museum en de Raad met raad en daad bijgestaan.

In verband met deze wisseling van de wacht besloot de Raad de evaluatie van het functioneren van de Raad van Toezicht uit te stellen naar maart 2020. De Raad vergaderde in 2019 viermaal, waarvan één keer telefonisch. In maart stelde de Raad de jaarrekening 2018 vast en in november de begroting 2020. De halfjaarcijfers werden in september besproken en de bevindingen van de interim controle van de accountant in november. Tussentijds was er geregeld overleg met de penningmeester in verband met de geprognoseerde uitgaven voor de restauratie van Pieter Teylers Huis. De directie en de voorzitter hadden geregeld bilateraal overleg. In september presenteerde het Hoofd Afdeling Wetenschap het bijgewerkte Collectieplan. De Raad en het bestuur leven de bepalingen van de Governance Code Cultuur zo zorgvuldig mogelijk na en leggen daarover verantwoording af in de jaarrekening van het museum. De leden van de Raad voelen zich zeer betrokken bij het museum en voeren hun werkzaamheden onbezoldigd uit.

Onderwerpen die de Raad in 2019 specifiek bezighielden, waren de voortgang van de restauratie van Pieter Teylers Huis, in het bijzonder de financiële dekking, planning en organisatie, de vaststelling van een directiereglement, de stroomlijning van (financiële) processen en bijbehorende procedures in de organisatie en de opvolging van de voorzitter in 2020.

Graag wil de Raad zijn grote waardering uitspreken voor de passie en drive van de museumorganisatie, die na de intensieve jaren 2017 en 2018 vol goede moed doorgaat om het publiek onvergetelijke ervaringen te blijven bezorgen.

*Tab. XXXVIII
APICIS*

M. Harris del et sculp.

DHR. PROF. DR. K.H.W. KNOT

VOORZITTER
(06-03-2012 / 04-03-2020)

PRESIDENT DE NEDERLANDSCHE BANK

VOORZITTER RAAD VAN TOEZICHT CLINICDOWNS (2014)
LID RAAD VAN ADVIES MAATSCHAPPELIJKE ALLIANTIE (2017)
LID RAAD VAN ADVIES OSSERVATORIO PERMANENTE GIOVANI-EDITORI (2016)
LID ACADEMY DE GOUDEN GANZENVEER (2019)
HONORAIR HOOGLEERAAR ECONOMICS OF CENTRAL BANKING, FACULTEIT ECONOMIE EN BEDRIJFSKUNDE, RIJKSUNIVERSITEIT GRONINGEN (2011)
HONORAIR HOOGLEERAAR MONETAIRE STABILITEIT, FACULTEIT ECONOMIE EN BEDRIJFSKUNDE, UNIVERSITEIT VAN AMSTERDAM (2015)

DHR. MR. E.H. HUISMAN

NAMENS TEYLERS STICHTING
VICEVOORZITTER
PER 14-03-2019 (01-01-2015 / 30-12-2020)

NOTARIS BIJ HUISMAN, HOOGENDOORN & WIERINGA NOTARISSEN

BESTUURSLID STICHTING ROODENBURG VAN LOOY
BESTUURSLID STICHTING FONDS VAN WIJLEN DR. JACOBUS VAN ZANTEN

MEVR. DRS. Z. KWINT

VICEVOORZITTER
(28-06-2012 / 14-03-2019)

RECTOR / BESTUURDER STEDELIJK GYMNASIUM HAARLEM

LID RAAD VAN TOEZICHT ONDERWIJSSTICHTING PANTHA REI (BEZOLDIGD)

DHR. MR. N. TEVES

NAMENS TEYLERS STICHTING
(01-01-2016 / 31-12-2019)

CO-CEO FINTAGE HOUSE

DIRECTEUR DOOPSGEZIND PREDIKFONDS HAARLEM
BESTUURSLID TEYLERS MUSEUM VRIENDEN FONDS (TOT NOVEMBER 2019)

MEVR. DRS. C.E. VISSER

PENNINGMEESTER
(14-03-2019 / 13-03-2022)

VICE-VOORZITTER RAAD VAN BESTUUR NWO

LID LEDENRAAD SURF (NAMENS NWO)

MEVR. C. QUADEKKER

LID
(14-03-2019 / 13-03-2022)

RECTOR-BESTUURDER
LYCEUM SANCTA MARIA

DHR. DRS. P.C. DAMS RA

PENNINGMEESTER
(01-01-2015 / 14-03-2019)

OUD-SENIOR PARTNER PWC

LID RAAD VAN COMMISSARISSEN -
VOORZITTER AUDIT COMMITTEE GRCD BANK NV
LID RAAD VAN COMMISSARISSEN -
VOORZITTER AUDIT COMMITTEE ARUBA BANK NV

DHR. PROF. DR. IR. W. VAN SAARLOOS

LID
(21-09-2012 / 19-09-2020)

PRESIDENT KONINKLIJKE NEDERLANDSE ACADEMIE VAN WETENSCHAPPEN

VOORZITTER ENERGY STEERING PANEL EUROPEAN ACADEMIES' SCIENCE ADVISORY COUNCIL (EASAC)
BESTUURSLID EN JURYVOORZITTER HUIBREGTSENPRIJS STICHTING AVOND VAN WETENSCHAP & MAATSCHAPPIJ
LID ALGEMEEN BESTUUR STICHTING TOEKOMSTBEELD DER TECHNIEK
LID SCIENTIFIC ADVISORY BOARD MAX PLANCK INSTITUTE FOR DYNAMICS AND SELF-ORGANIZATION

Wauw, wat een leuk museum! De kinderen hadden veel langer willen blijven, ze waren zo geïnteresseerd en echte onderzoekers!

DOCENT GROEP 3, NA HET PROGRAMMA *BEESTENBOEL*

Wat een leuk museum, Ik ben echt verliefd!

LEERLING UIT GROEP 5, NA HET PROGRAMMA *NAAR DE TOP VAN DE MONT BLANC*

Bijzonder, inspirerend, humoristisch, boeiend, écht leuk. Zo blijven de dingen beter bij.

REACTIE IN HET GASTENBOEK OVER *DE LORENTZ FORMULE*

Mijn zoon is zo enthousiast geworden dat hij zijn spreekbeurt gaat houden over Lorentz en ik ga snel een van zijn biografieën lezen.

IONICA SMEETS IN DE VOLKSKRANT OVER *DE LORENTZ FORMULE*

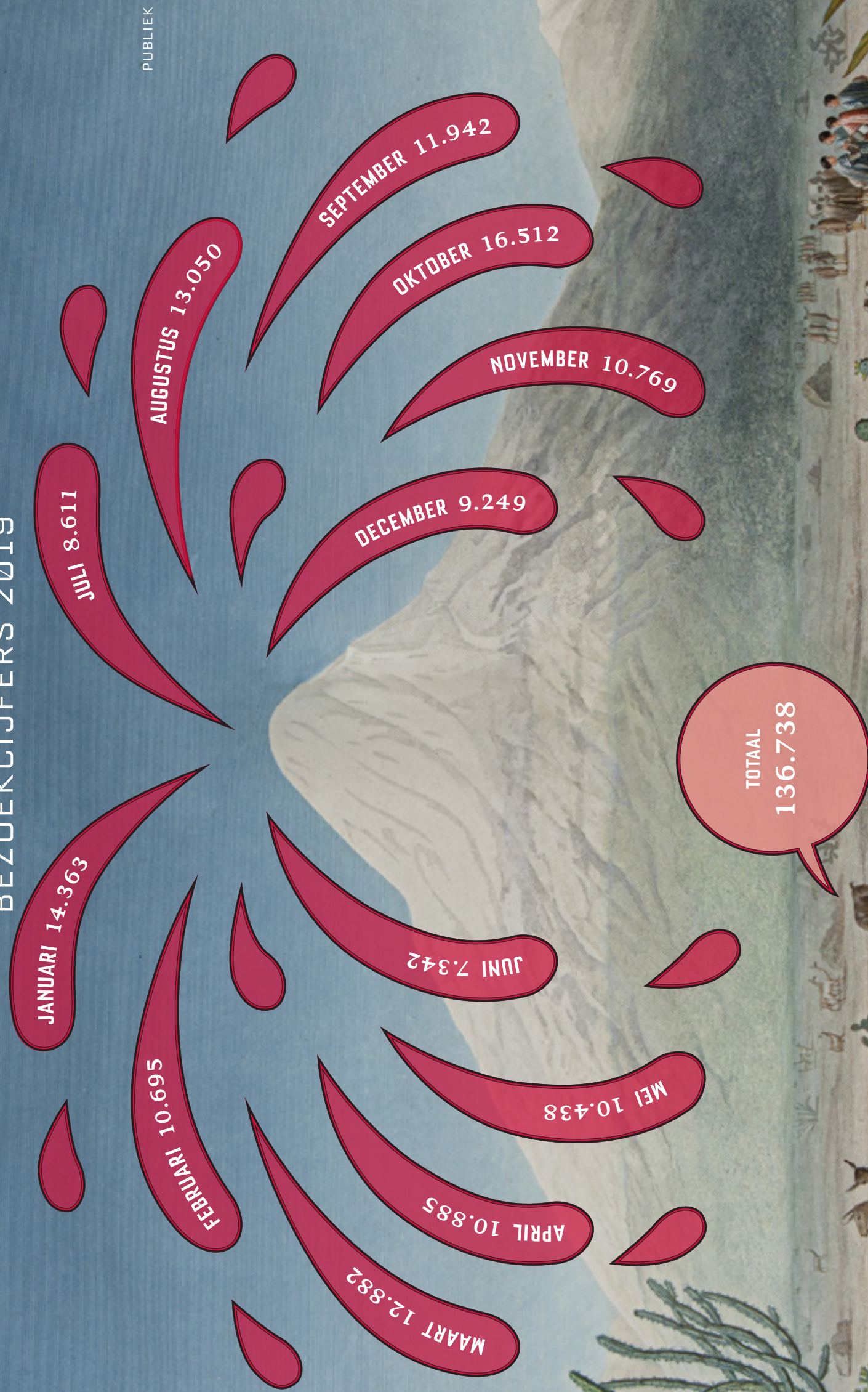
In 2019 bezochten 136.738 mensen het Museum van de Verwondering. Het jaar staat daarmee in de top 5 van de best bezochte jaren. Opvallend was dat het de drukste augustusmaand ooit was voor het museum.

De nadruk lag deze zomer op Napoleon: veel bezoekers deden de nieuw ontwikkelde audiotour, waarmee je Teylers Museum bekijkt door de ogen van de keizer, die in 1811 het museum bezocht. Rekening houdend met de steeds grotere stroom buitenlandse toeristen, is de audiotour vertaald in vijf talen. Rondom de tour werden veel extra activiteiten georganiseerd.

In het voorjaar werd de tentoonstelling *200 soorten groen* door ruim 40.000 bezoekers gezien. Met een 8,4 werd de tentoonstelling over botanische kunst van de gebroeders Bauer hoger beoordeeld dan de najaarstentoonstelling *Jong in de 19e eeuw* (7,9). Deze tentoonstelling trok wel ruim 10.000 bezoekers meer. Opvallend was dat 62% van de bezoekers van *Jong in de 19e eeuw* voor het eerst in Teylers Museum was: een aanmerkelijk hoger percentage dan gemiddeld. Onverwacht veel kinderen en ouders kwamen naar de eerste Haarlemse Museumnacht Kids op 19 oktober: 1431 in totaal.

Zoals altijd kreeg Teylers Museum als geheel een hoge waardering: een mooie 8,4.

BEZOEKCIJFERS 2019

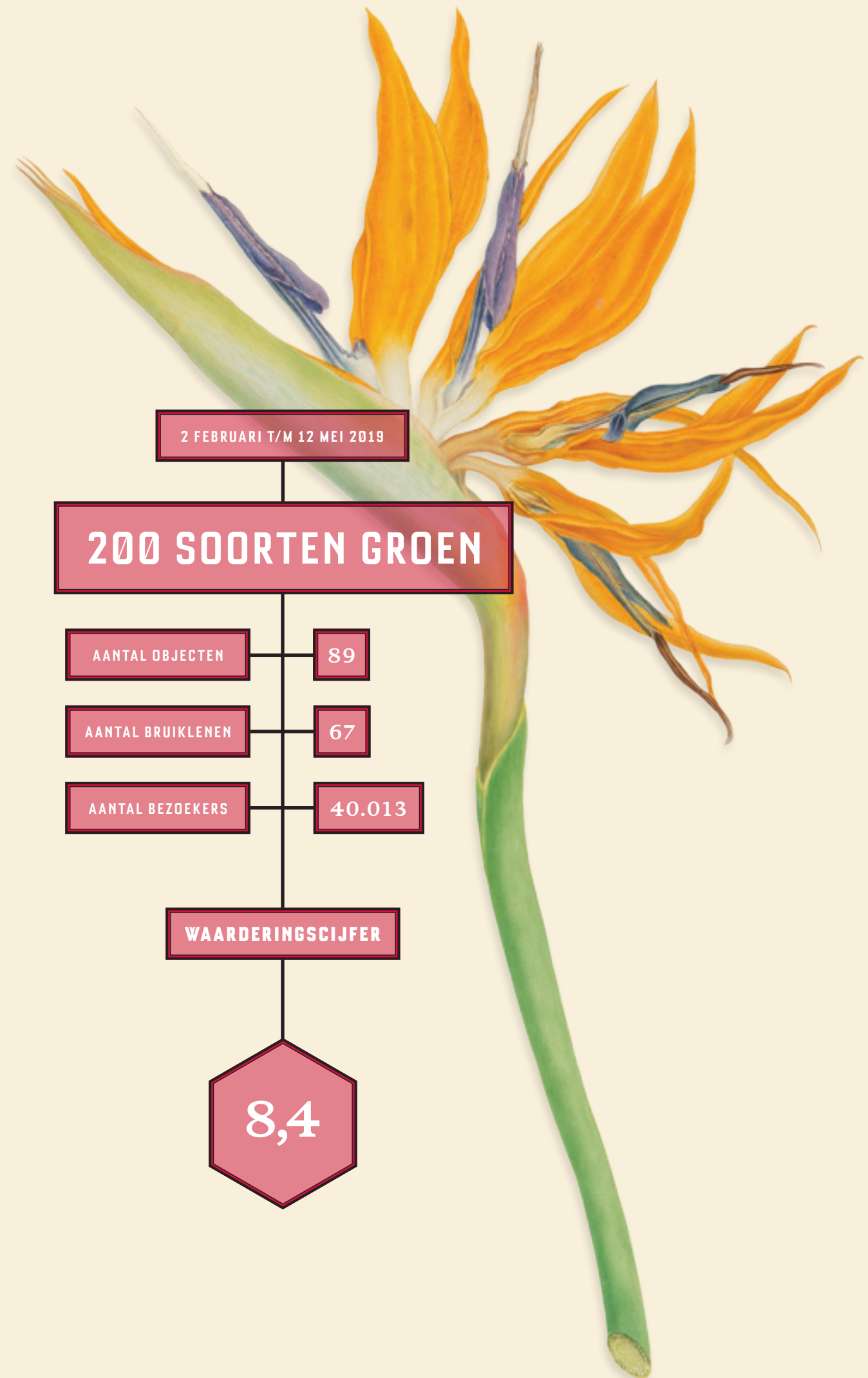
*‘Nu maken de broers Bauer
het museum extra kleurrijk. Niet
iedereen kan schilderen, maar zij
zeker wel.’*

NRC HANDELSBLAD ●●●●

Teylers presenteerde de eerste overzichtstentoonstelling in Nederland met het werk van de botanische kunstenaars Franz en Ferdinand Bauer. De tekeningen van beide broers behoren tot de uitzonderlijkste botanische kunstwerken ooit gemaakt, terwijl ze relatief onbekend zijn in Nederland.

Rond 1800 vormde botanie een van de voorposten van de wetenschap. Ferdinand Bauer bracht tijdens wetenschappelijke expedities naar de uithoeken van de aarde de natuurlijke rijkdom in kaart, terwijl Franz planten, bloemen en dieren tot op de cel bestudeerde in de Royal Botanic Gardens van Kew. Beide broers publiceerden beroemde botanische boeken zoals Ferdinands *Flora Graeca* (1806-1840) en Franz' *Strelitzia Depicta* (1818), waar maar enkele exemplaren van bewaard zijn gebleven. De bibliotheek van Teylers Museum bezit het enige exemplaar van *Flora Graeca* in Nederland.

De tentoonstelling liet talloze originele aquarellen van de broers zien, aangevuld met de prachtig geïllustreerde publicaties. Bovenal uniek was dat voor het eerst de veldtekeningen die Ferdinand in Australië maakte, uit de collectie van het Naturhistorisches Museum in Wenen, te zien waren naast de uitgewerkte aquarellen uit het Natural History Museum in Londen. Bij hoge uitzondering waren zij, evenals de Bodleian Libraries in Oxford, bereid hun kostbare en kwetsbare Bauer-tekeningen uit te lenen.

‘Een tentoonstelling met onbekend werk uit een soms veronachtzaamde periode, waaronder een paar juweeltjes.’

DE GROENE AMSTERDAMMER

Met de opkomst van nieuwe ideeën over opvoeding en onderwijs, kinderrechten, buitenspeelplaatsen en de eerste vaccinaties, veranderde in de 19e eeuw onze kijk op kinderen radicaal. De tentoonstelling over de ontwikkeling van het kinderportret in de 19e eeuw was de eerste in Nederland.

Tal van portretten en genrestukken met kinderen in de hoofdrol lieten zien hoe kinderen aan het begin van de 19e eeuw nog gezien werden als kleine volwassenen. Aan het einde van de eeuw schilderden Anton Mauve, Jacob Maris, Georg Hendrik Breitner en Jan Toorop (hun) kinderen op een heel andere manier. Vanuit hun zoektocht naar stemming en sfeer werden ze vaak verbeeld in een eigen wereld, spelend of in gedachten verzonken, intiem en ontroerend. Kinderen werden vanaf toen als kind erkend.

Maatschappelijke onderwerpen zoals onderwijs, opvoeding en de verschillen tussen arm en rijk kwamen vanzelfsprekend aan bod. Nostalgie en herkenning, verbazing en verwondering: de tentoonstelling daagde jong en oud uit om na te denken en in gesprek te gaan over `wat het betekent om kind te zijn, vroeger en nu.

‘Teylers Museum wijdt dit najaar een boeiende tentoonstelling aan hoe het was om jong te zijn in de negentiende eeuw.’

DE TELEGRAAF ★★★★★

7 SEPTEMBER 2019 T/M 5 JANUARI 2020

JONG IN DE 19E EEUW

AANTAL OBJECTEN

125

AANTAL BRUIKLENEN

112

AANTAL BEZOEKERS

50.054

WAARDERINGSCIJFER

7,9

Teylers is op alle belangrijke sociale media actief. Via Facebook, Twitter, Instagram en Pinterest deelt het museum verrassende verhalen en wordt de veelzijdige collectie uitgelicht.

In 2019 vond online de grootste groei plaats op Instagram, het aantal fans verdubbelde bijna ten opzichte van 2018. De strategie om vooral de mooiste details van objecten uit onze gevarieerde collecties te delen en die steeds in series van drie te plaatsen wordt goed gewaardeerd.

Op Twitter is een lichte afname in het aantal volgers te zien. Dit is te verklaren door de opruimacties van Twitter, waarbij grote aantallen nepaccounts werden verwijderd. @TEYLERS staat nog steeds op de zesde plaats in de top 100 van Nederlandse musea. De succesvolste tweet van het jaar ging over de bijzondere vondst van een complete set originele röntgenfoto's op 13 juni. Deze werd 23.092 keer gezien.

In januari ontvingen we de laatste bezoekers op de speciale *Leonardo da Vinci*-website en daarna werd het in vergelijking met 2018 wat rustiger op alle online communicatiekanalen.

WEBSITE	2019	2018
AANTAL BEZOEKEN [SESSIES]	406.404	659.176
UNIEKE BEZOEKERS [GEBRUIKERS]	288.628	448.985
NIEUWE SESSIES	279.297	445.762
HERHAALBEZOEKEN	64.679	129.858

WEBSITE LEONARDO	2019	2018
AANTAL BEZOEKEN [SESSIES]	66.238	218.006
UNIEKE BEZOEKERS [GEBRUIKERS]	12.237	126.913
NIEUWE SESSIES	9.882	127.948
HERHAALBEZOEKEN	4.867	58.643

TWITTER	2019	2018
VOLGERS	56.768	56.920

FACEBOOK	2019	2018
FANS	12.934	12.061

INSTAGRAM	2019	2018
VOLGERS	11.596	6.355

LINKEDIN	2019	2018
VOLGERS	3.017	2.132

ONLINE NIEUWSBRIEF	2019	2018
ONTVANGERS	11.145	11.478

PRIMAIR ONDERWIJS

Bij de tentoonstelling *Jong in de 19e eeuw* zijn drie korte films gemaakt waarin kinderen van de Mgr. Huibersschool in Schalkwijk ouders interviewen. Hoe ging het er in hún jeugd aan toe op school, thuis en met vriendjes? De ouders zijn geboren in toenmalig Nederlands-Indië, Turkije, Engeland en Nederland. Doel was de vele overeenkomsten tussen mensen met verschillende achtergronden over het voetlicht te brengen en zo diversiteit en inclusiviteit onderdeel te laten zijn van het tentoonstellingsproject. De filmpjes zijn via YouTube permanent beschikbaar voor basisscholen.

Ruim 1500 leerlingen van negentien basisscholen werkten mee aan het project *Aap Noot Mies*. Voor de wand in het museumcafé maakten ze een gigantische leesplank met zelf gekozen woorden – waaronder ook Arabisch, Chinees en straattaal. In totaal kwamen ruim 6000 leerlingen naar het museum voor de programma's op het gebied van kunst, geschiedenis en natuur & techniek. Een record, mede veroorzaakt doordat de meeste programma's voor het primair onderwijs in de eerste helft van het schooljaar door de *Leonardo da Vinci*-tentoonstelling niet beschikbaar waren. Voorjaar 2019 hebben scholen een inhaalslag gemaakt.

VOORTGEZET ONDERWIJS

In totaal kwamen ruim 4000 leerlingen uit het voortgezet onderwijs naar het museum: evenveel als in 2017. De daling ten opzichte van 2018 wordt veroorzaakt doordat vo-scholen in dat jaar in groten getale naar *Leonardo da Vinci* zijn komen kijken en ze niet snel twee keer in hetzelfde schooljaar komen. Ruim 1200 leerlingen volgden *Etsen als Rembrandt. De Wow-factor* voor vmbo is in 2019 aangepast; een deel vindt plaats in het Lorentz Lab, waar leerlingen demonstraties krijgen van enkele spectaculaire experimenten.

MBO/HBO/WO

Het ROC Horizon College in Alkmaar bezocht met het hele eerste jaar van de opleiding Pedagogisch Werk *Jong in de 19e eeuw*. Zij deden een eigen opdracht in het kader van de geschiedenis van de pedagogiek. In totaal kwamen bijna 2100 studenten uit het hoger onderwijs naar het museum. De daling van 2018 (veroorzaakt door *Leonardo da Vinci*) is daarmee geheel goedgemaakt.

PUBLIEKSACTIVITEITEN

Voor het eerst werd in Haarlem de Museumnacht Kids georganiseerd. De beschikbare 3000 kaartjes waren in een mum van tijd uitverkocht. Van dat aantal heeft Teylers Museum bijna de helft mogen ontvangen.

Op alle lezingen, rondleidingen (soms achter de schermen), Sterrenwachtbezoek en evenementen kwamen bijna 55.000 belangstellenden af, waaronder ruim 18.000 mensen voor de zeer succesvolle theatrale tour *De Lorentz Formule*.

De daling ten opzichte van 2018 wordt veroorzaakt doordat toen extreem veel inleidingen (bij *Leonardo da Vinci*) zijn gegeven. Ook de stijging bij Kunst & Vliegwerk kan worden verklaard door *Leonardo da Vinci*: toen werden inloopworkshops georganiseerd. In de herfstvakantie tekenden 640 mensen mee aan de roltekening, waarvan het thema dit keer speelgoed was. Ruim 2600 kinderen en hun (groot)ouders deden mee aan de

‘Het was verrassend om hier nu eens doorheen geleid te worden met een audiotour met als thema Napoleon. Erg leuk gedaan en zo een andere kijk op de enorme collectie gegeven.’

REACTIE OP TRIPADVISOR ●●●●

In de zomer trad Teylers Museum toe tot de Canon van Nederland voor de vensters *Verlichting en Napoleon Bonaparte*. Ter gelegenheid hiervan ontwikkelde het museum een theatrale audiotour rondom Napoleon. In 1811 bracht de keizer een bezoek aan het in die tijd wereldberoemde instituut voor kunst en wetenschap. Vanaf de zomer konden bezoekers met de nieuwe audiotour in de voetsporen van de keizer treden en Teylers Museum beleven door zijn ogen.

De audiotour werd geproduceerd door Gus Maussen On-Site Storytelling, in samenwerking met het creatieve team achter *Koefnoen*: Jeremy Baker schreef de tekst, Paul Groot, Owen Schumacher en Sanne Wallis de Vries spraken de Nederlandse versie in. De audiotour, die na de zomer van 2019 beschikbaar blijft voor de bezoekers, is ook te beluisteren in Frans, Engels, Duits, Italiaans en Spaans.

In 2019 is hard doorgewerkt aan de voorbereidingen van de restauratie en openstelling van Pieter Teylers Huis. De bescheiden voorgevel aan de Damstraat is bedrieglijk. Het huis heeft een totale oppervlakte van 1100 m², die 32 kamers omvat, verdeeld over vier huizen met drie binnenplaatsen. Recent onderzoek heeft verrassende feiten aan het licht gebracht, zoals de leeftijd van de oudste balken die maar liefst 550 jaar oud bleken te zijn. Sommige delen van het pand waren meer dan twintig keer overschilderd in alle mogelijke kleuren.

Vanaf eind 2021 wordt in dit huis verteld hoe en waarom Teylers Museum is ontstaan. Het is de 'missing link' van het museum, dit verhaal over de Verlichtingsidealen en de Doopsgezinde achtergrond van onze founding father Pieter Teyler (1702-1778). Zijn testament, zijn executeurs testamentair en hun opvolgers, belangrijke geleerden en kunstenaars in dienst van Teylers Stichting en vele beroemde bezoekers komen allemaal aan bod in het prachtig gerestaureerde pand. Een spectaculaire maquette, in de vorm van een poppenhuis, laat zien hoe het huis er op de sterfdag van Teyler precies uitzag. In een aantal kamers kunnen groepen zo meteen discussiëren over wat het betekent om filantroop te zijn, in Teylers tijd én ook tegenwoordig. Bezoekers worden uitgedaagd om na te denken over hun eigen bijdragen aan de samenleving. Een separaat appartement biedt kunstenaars en onderzoekers de mogelijkheid om de actualiteit van gedachtengoed en collecties van het museum te bevragen, op allerlei manieren.

Naast de bouwkundige restauratie van het monumentale pand is het de voornaamste uitdaging om alle benodigde leidingen met bijbehorende installaties zo onzichtbaar mogelijk weg te werken. Op 7 november werd de aanneemovereenkomst met restauratiebouwbedrijf Schakel & Schrale officieel getekend. De restauratie van het casco zal naar verwachting ruim een jaar in beslag nemen. De lange periode van voorbereiding behoedt ons tijdens het restauratieproces zelf zoveel mogelijk voor (financiële) verrassingen. TPAHG Architecten uit Hoorn begeleidt dit restauratieproject en de bouwdirectie wordt gevoerd door Toornend & Partners.

De casco-restauratie vindt plaats van buiten naar binnen. Voor het eerst wordt het dak geïsoleerd en de ramen worden voorzien van speciaal isolatie-monumentenglas. De vele leidingen voor installaties worden tegelijk gelegd op zeer precies aangegeven plaatsen. Al eerder was het spectaculaire stucwerk uit het begin van de 18e eeuw geconsolideerd om te zorgen dat het de restauratie zou overleven. Vervolgens worden de muren en vloeren aangepakt. Na de casco-restauratie volgt de laatste fase: die van het afschilderen, stofferen, meubileren en het aanbrengen van informatie voor bezoekers. Naar verwachting kan het huis eind 2021 voor alle museumbezoekers worden geopend.

De restauratie en openstelling van Teylers Huis is de laatste fase van een langdurig restauratieproject, dat begon in 2014 met het aanbrengen van fundering en in 2017 een voorlopig hoogtepunt kende bij de opening van het Lorentz Lab door koning Willem Alexander. Door dit omvangrijke project in fases op te knippen was het mogelijk telkens financiers te vinden. In totaal zal er eind 2021 ongeveer 15 miljoen euro zijn besteed en kan dit deel van het museumcomplex weer vele decennia, als niet enkele eeuwen, mee.

In 2019 waren er gelukkig weer vele particulieren die in de voetsporen wilden treden van Pieter Teyler en aan de restauratie bijdroegen. Daarbij kan de belangrijke rol van het bestuur van Teylers Museum Vrienden Fonds niet voldoende benadrukt worden. Gelukkig besloot ook een aantal organisaties tot het doen van toezeggingen, zoals Teylers Stichting, Stichting Dioraphte en enkele anonieme fondsen en donateurs. De opbrengst van de in 2019/2020 reizende tentoonstelling van tekeningen van Michelangelo door de Verenigde Staten is eveneens bedoeld voor de restauratie. In de zomer schreef het Ministerie van OCW conform het regeerakkoord een tender uit voor de restauratie van grote monumenten. In maart 2020 werd bekend dat aan Pieter Teylers Huis een forse subsidie was toegekend. Dit geld is met name bedoeld om het pand te verduurzamen en voor extra maatregelen op het terrein van klimaatbeheersing. Zo kan de restauratie en openstelling van Pieter Teylers eigen huis met vereende krachten en enorm brede betrokkenheid worden gerealiseerd.

Sinds juli 2019 brengt fotograaf Johan Nieuwenhuize het proces van de restauratie in beeld. Uiteindelijk ontstaat zo een uniek fotoboek, dat bij de opening wordt gepubliceerd.

FINANCIËEL VERSLAG

**OVERIGE
SUBSIDIES**
€ 556.155

**SUBSIDIES
MINISTERIE OCW**
€ 3.284.083

**EIGEN
INKOMSTEN**
€ 3.464.204

AANKOPEN
€ 712.332

**OVERIGE
LASTEN**
€ 1.389.676

**KOSTEN
HUISVESTING**
€ 1.892.766

**KOSTEN
PERSONEEL**
€ 2.809.195

Rembrandt. f. 1635

In het derde jaar van de vierjarige subsidieperiode 2017-2020 toont de jaarrekening van het museum een licht negatief resultaat van - € 19.056.

De jaarrekening en het bestuursverslag worden opgesteld volgens de richtlijnen uit *het Handboek verantwoording cultuursubsidies* van het Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap. Daarbij vormen het Activiteitenplan 2017-2020, de meerjarenbegroting en de beschikkingen van extra subsidies het uitgangspunt voor de verantwoording.

Het Eigen Vermogen had per 31 december 2019 een omvang van € 1.629.928 bestaande uit de Algemene Reserve van € 519.634 en de Bestemmingsreserve Nalatenschappen van € 1.110.294. In nauwe samenwerking met het bestuur van het Teylers Museum Vrienden Fonds en de afdeling Partners & Begunstigers is het gelukt om veel extra inkomsten te genereren voor speciale projecten. Daarbij bleef de financiering van de restauratie en openstelling van Pieter Teylers Huis nog steeds de grootste uitdaging. Gelukkig werd niet tevergeefs een beroep gedaan op particuliere schenkers, bedrijven en fondsen en daar is het museum heel dankbaar voor.

Inzake het bezoldigingsbeleid wordt de Museum-cao gevolgd. De bezoldiging voor de directie over 2019 bedroeg € 136.658. De bezoldiging bleef hiermee ruimschoots binnen het gestelde WNT-maximum van € 194.000. Het contract met de directeur is een contract voor onbepaalde tijd.

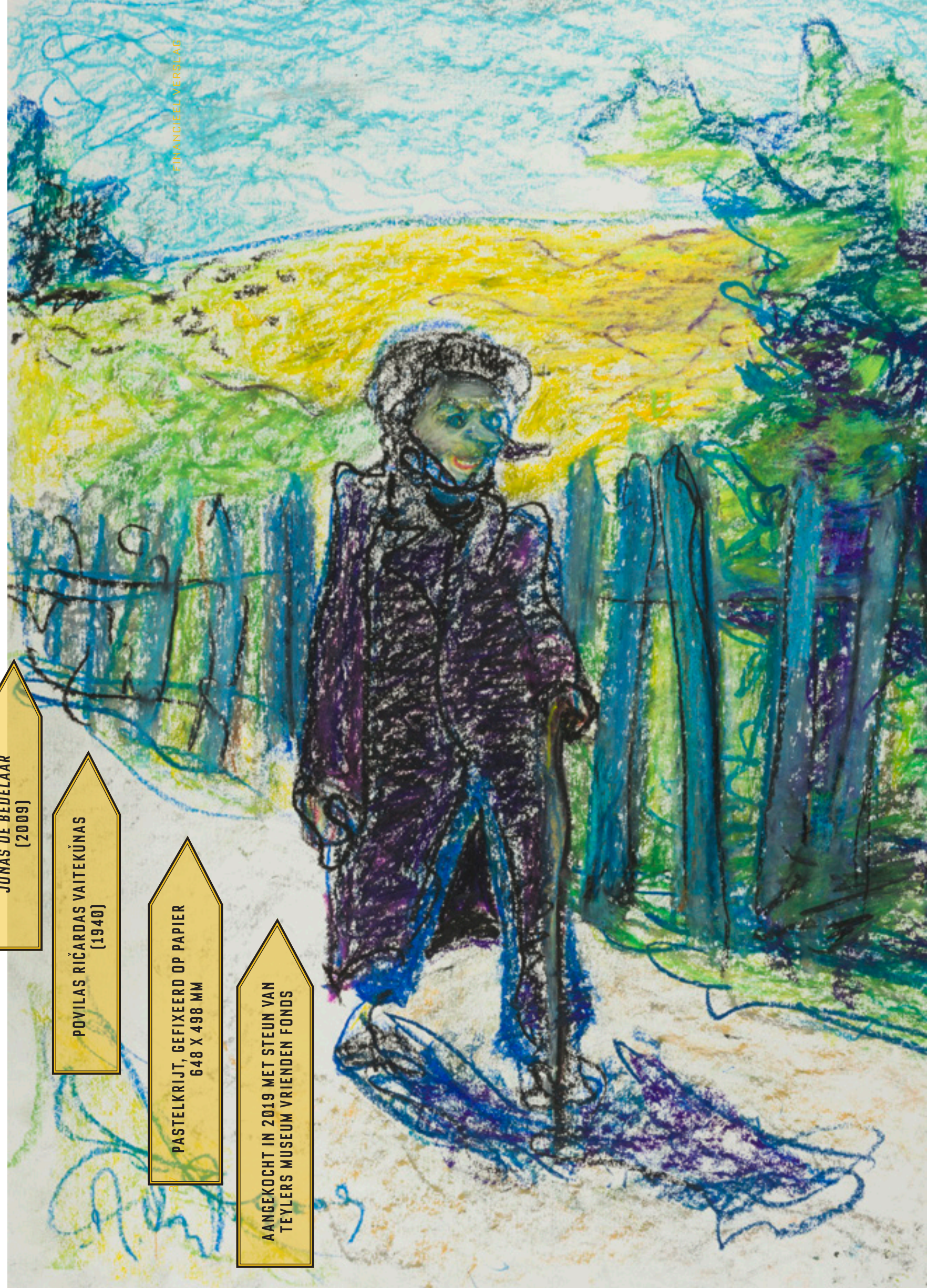
In totaal werd er ten behoeve van de museumstichting voor € 3.464.204 aan eigen inkomsten gegenereerd. Naast de reeds genoemde bijdragen van particuliere schenkers, sponsors en fondsen, bestond dit bedrag grotendeels uit entreegelden.

De structurele subsidies van het Ministerie van OCW en de reguliere bijdragen van andere overheden en overheidsfondsen bedroeg € 3.306.583. Het percentage van de eigen inkomsten komt hiermee voor 2019 uit op 104,77%, uitgedrukt als percentage ten opzichte van de subsidie van alle overheden.

De financiële uitgangpositie is stabiel met een solvabiliteit van 23,95 (in 2018: 25,06) en een liquiditeit van 7,14 (in 2018: 4,75). Daarbij werkt het systeem van 'ademende begrotingen' goed. Dit systeem houdt in dat substantiële financiële verplichtingen pas worden aangegaan wanneer er voldoende dekking voor is.

Een steeds belangrijker wordend onderdeel van het bestuursverslag is de risicoanalyse. Daarbij worden risico's voor de bedrijfsvoering zo goed mogelijk in kaart gebracht en voorzien van mogelijke oplossingen. De uitbraak van een pandemie was daarin nog niet verwerkt.

Bij de jaarrekening 2019 is een goedkeurende verklaring van de accountant verstrekt. De in het Activiteitenplan voorgenomen doelstellingen voor wat betreft aantallen tentoonstellingen, bezoekers, deelnemers aan educatieve activiteiten, bezoekers aan websites en andere digitale communicatiemiddelen zijn alle ruimschoots behaald.

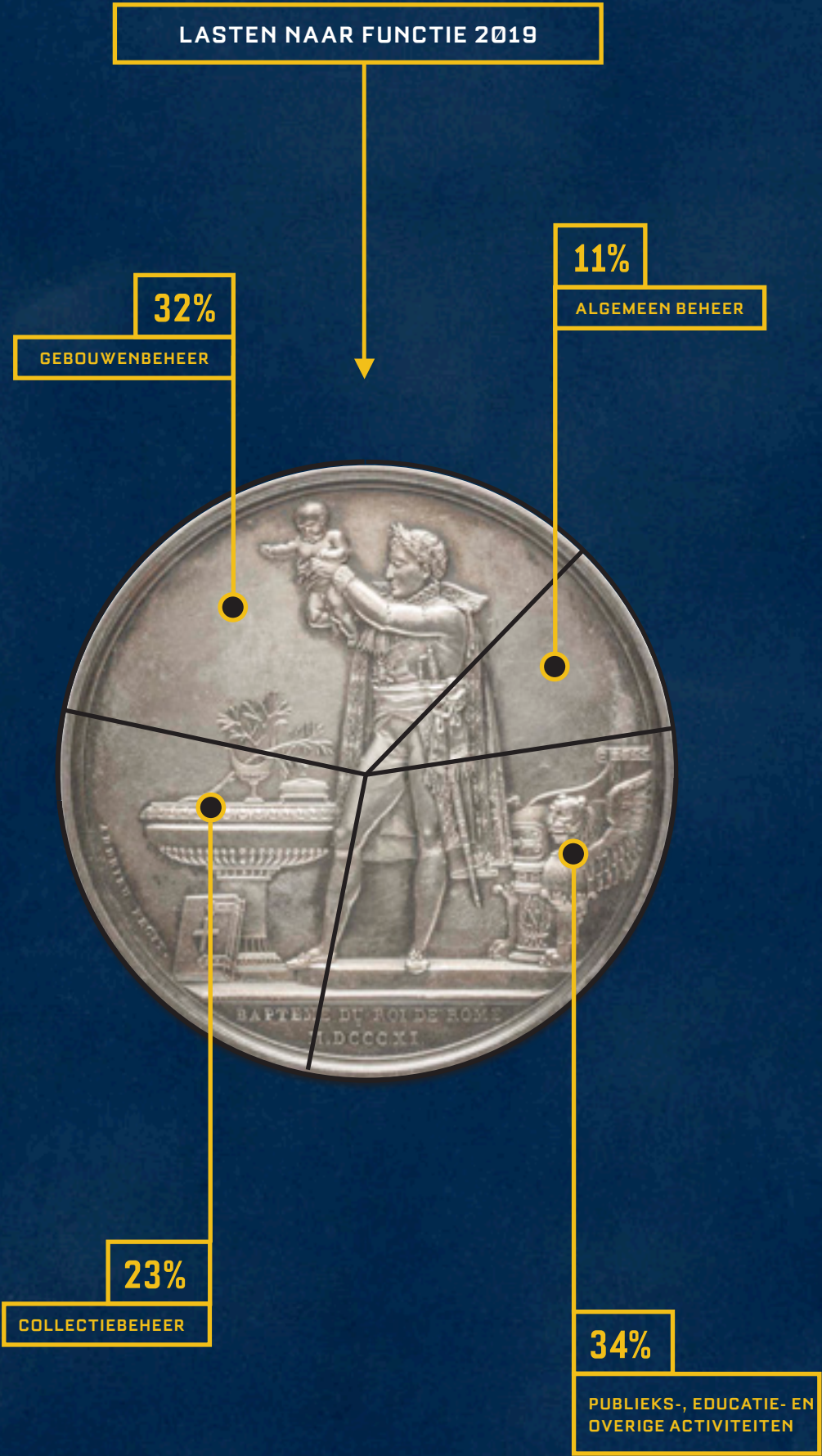
JONAS DE BEDELAAR
(2009)

POVILAS RIČARDAS VAITEKŪNAS
(1940)

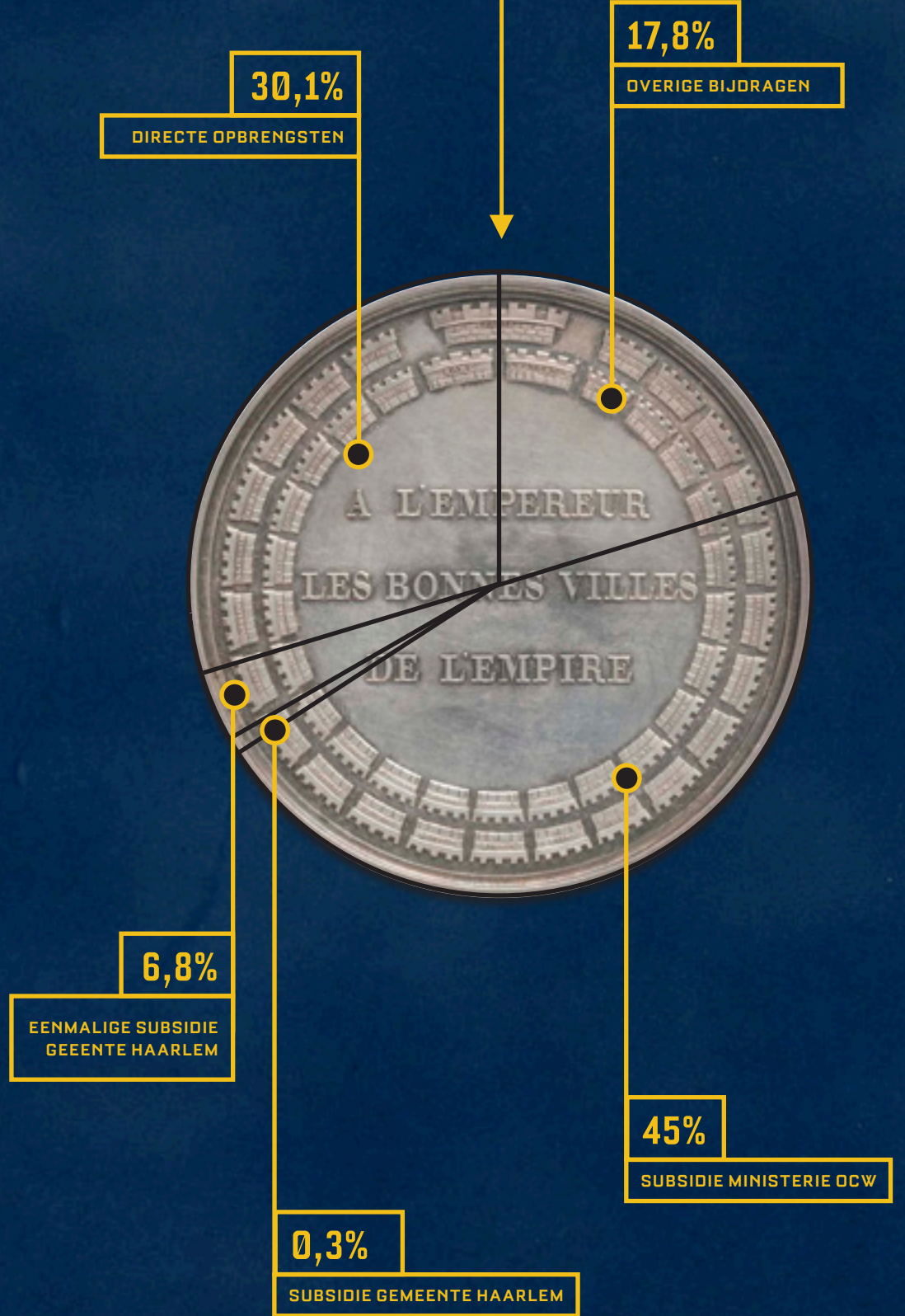
PASTELKRIJLT, GEFIXEERD OP PAPIER
648 X 498 MM

AANGEKOCHT IN 2019 MET STEUN VAN
TEYLERS MUSEUM VRIENDEN FONDS

LASTEN NAAR FUNCTIE 2019

BATEN NAAR CATEGORIE 2019

EXPLOITATIEREKENING	2019	2018
BATEN		
SUBSIDIES OCW	€ 3.284.083	€ 3.197.702
OVERIGE SUBSIDIES ¹	€ 556.155	€ 146.155
EIGEN INKOMSTEN ²	€ 3.464.204	€ 3.573.165
BATEN IN NATURA ³	€ 198.500	€ 40.000
TOTAAL	€ 7.502.942	€ 6.957.022
LASTEN		
PERSENEELSKOSTEN	€ 2.809.195	€ 2.761.663
HUISVESTING	€ 1.892.766	€ 1.387.865
AFSCHRIJVINGEN	€ 161.017	€ 143.142
AANKOPEN	€ 712.332	€ 525.715
OVERIGE LASTEN ⁴	€ 1.389.676	€ 2.485.649
TOTAAL	€ 6.964.986	€ 7.304.034
DIVERSE BATEN/LASTEN ⁵	€ 715	€ 1.084
AANKOOPFONDSEN ⁶	€ - 592.727	€ 1.006.180
STORTING/VRIJVAL RES. NALATENSCHAPPEN	€ 35.000	€ - 940,581
VRIJVAL HERWAARDERINGSRESERVE ⁷	€ -	€ 300.000
RESULTAAT	€ - 19.056	€ 19.671
STORTING IN ALGEMENE RESERVE EN BESTEMMINGSFONDS OCW	€ - 19.056	€ 19.671
BALANS PER		
2019		
2018		
DEBET		
VASTE ACTIVA	€ 2.258.701	€ 2.343.315
VLOTTENDE ACTIVA	€ 23.557	€ 27.926
VORDERINGEN	€ 724.942	€ 1.068.607
LIQUIDE MIDDELEN	€ 3.877.688	€ 3.279.877
TOTAAL	€ 6.884.888	€ 6.719.725
CREDIT		
ALGEMENE RESERVE	€ 519.634	€ 523.819
BESTEMMINGRESERVE NALATENSCHAPPEN	€ 1.110.294	€ 1.145.294
BESTEMMINGSFONDS OCW	€ -	€ 14.870
RESTAURATIE/AANKOOPFONDSEN	€ 2.110.964	€ 1.518.237
VOORZIENINGEN	€ 953.060	€ 928.449
LANGLOPENDE SCHULDEN ⁸	€ 1.546.246	€ 1.674.352
KORTLOPENDE SCHULDEN	€ 644.690	€ 914.704
TOTAAL	€ 6.884.888	€ 6.719.725

¹ Dit zijn subsidies uit publieke middelen; waaronder een extra bijdrage van de gemeente Haarlem voor Pieter Teylers Huis.

² De eigen inkomsten bestaan uit entreegelden, zaalverhuur, bijdragen van vriendenfondsen en private fondsen voor specifieke projecten.

³ De baten in natura betreffen kunstwerken van particulieren die zijn doorgeschonken door het Teylers Museum Vrienden Fonds.

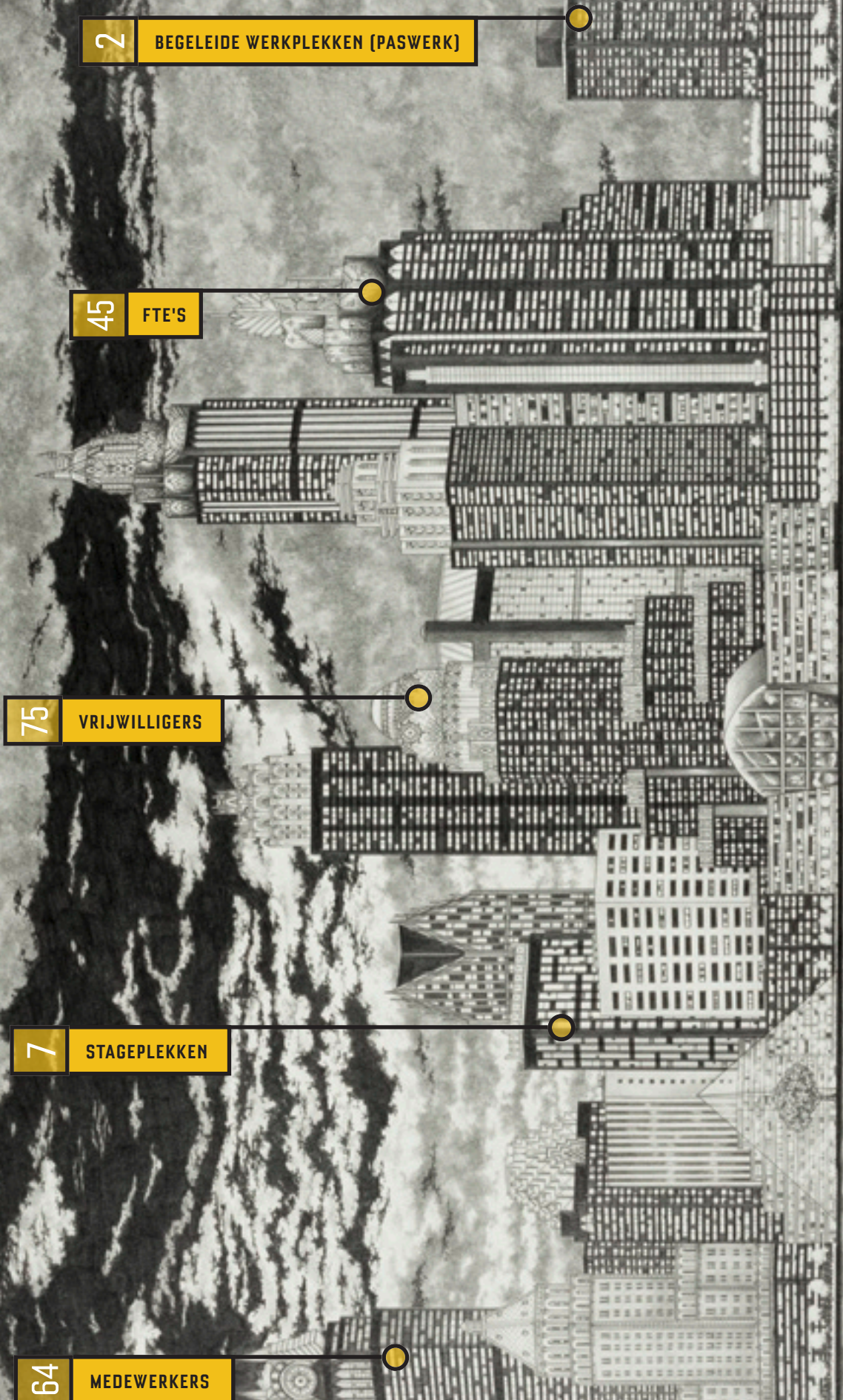
⁴ In de overige lasten zijn o.a. de kosten van collectiebeheer, tentoonstellingen, educatie en publieksactiviteiten opgenomen i.v.m. de Leonardo-tentoonstelling.

⁵ In deze post zijn de rentebaten opgenomen.

⁶ In deze post zijn onttrekkingen en stortingen in diverse restauratie- en aankoopfondsen opgenomen.

⁷ De vorig jaar gevormde Herwaarderingsreserve is met de verkoop van Huis de Haas vrijgevallen.

⁸ Dit bedrag betreft investeringssubsidies met betrekking tot o.a. de in 1996 afgeronde verbouwing en nieuwbouw van het museum. Elk jaar valt een deel van de investeringssubsidie vrij gelijk aan de afschrijvingslasten.

2019 IN BEELD

APPLE

artistic print gouda 1961

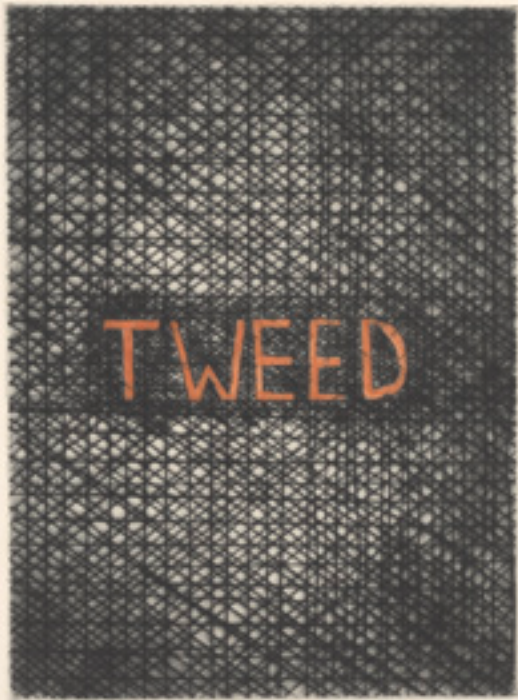
TEETH

artistic print gouda 1961

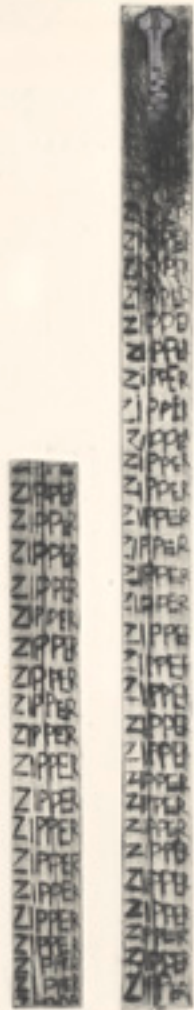
DOUGHNUT

artistic print gouda 1961

TWEED

artistic print gouda 1961

artistic print gouda 1961

A COLORFUL STRIPED TIE

artistic print gouda 1961

De succesvolste tentoonstelling van Teylers Museum ooit: *Leonardo da Vinci*

Januari

Op 1 januari werd honorair conservator Anne Schulp benoemd tot hoogleraar vertebratenpaleontologie aan de Universiteit van Utrecht.

Op 6 januari sloot de succesvolste tentoonstelling van Teylers Museum ooit: *Leonardo da Vinci*. Nadat in drie maanden tijd 101.149 mensen het werk van de beroemdste kunstenaar aller tijden bewonderd hadden, gingen alle 124 kostbare bruiklenen weer terug naar de musea waar ze vandaag kwamen. De levensgrote reproductie van de versie van *Het Laatste Avondmaal* uit de abdij in Tongerlo werd geschonken aan de abdij en is daar nu te zien.

Het Museumcafé in de Tuinzaal kreeg na de *Leonardo*-tentoonstelling een nieuwe uitbater: het Haarlemse cateringbedrijf Truffels.

De tentoonstelling *Elegantie en Experiment* in de Penningvitrine liet vanaf 15 januari prachtige art nouveau-penningen zien.

In het Boekenkabinet opende op 25 januari *Een ode aan de Nederlandse vlinder*, een tentoonstelling in samenwerking met Naturalis met werken van vader en zoon Sepp. Onder de veelzeggende

titel *Beschouwing der wonderen Gods, in de minstgeachte Schepzelen* publiceerden zij een monumentaal werk over de Nederlandse vlinder. Voor het eerst werden beide delen van Sepps manuscript, waarvan beide musea een deel bezitten, samen tentoongesteld, met prachtige vlinderkasten uit de collectie van Naturalis.

Teylers Stichting organiseert elk jaar drie Winterlezingen door leden van de twee Teylers Genootschappen. Prof. dr. Frans van Lunteren, hoogleraar Geschiedenis van de Natuurwetenschappen aan de Vrije Universiteit Amsterdam en aan de Universiteit Leiden én bijzonder Teyler-hoogleraar gaf op 27 januari de tweede Winterlezing. Het onderwerp was de rol van Hendrik Antoon Lorentz als bruggenbouwer: in zijn theoretische werk, tussen conflicterende partijen na WOI en tussen wetenschap en maatschappij.

Het herziene Collectieplan 2019-2022 werd vastgesteld, met een nieuwe opzet en herijking van de cultuurhistorische waarden. In het plan is met name bij de wetenschappelijke collecties de historische context en unieke setting van Teylers Museum beter meegewogen.

Bij de opening van *200 soorten groen*

Februari

Op 1 februari werd de tentoonstelling *200 soorten groen* geopend, de eerste overzichtstentoonstelling in Nederland met het werk van de botanische kunstenaars Franz en Ferdinand Bauer. Julie Maxton, directeur van de Royal Society, sprak over de collectie van de Bauers in de Royal Society en over het belang van wetenschappelijke samenwerking in Europa. John van Ruiten, directeur van NAK Tuinbouw, ging in op de overeenkomsten en verschillen in de economische botanie rond 1800 en 2019.

Bloemen behoren tot de meest geliefde onderwerpen in de kunst. In de collectie tekenkunst van Teylers Museum komen alle varianten voor: weelderige boeketten, gestileerde bloemmotieven en natuurgetrouwe registraties. De tentoonstelling *Bloemenweelde* in het Prentenkabinet liet vanaf 3 februari een selectie van de mooiste werken van veelal vrouwelijke kunstenaars zien.

De Vrienden van Teylers Museum bezochten *200 soorten groen* met conservator Terry van Druuten tijdens een speciale *private view* op 7 februari.

De twee workshops botanisch tekenen door botanisch illustrator Anita Walsmit Sachs op 9 februari waren snel volgereserveerd en leverden mooie resultaten op.

Op zondagmiddag 10 februari ontving Alexander Reeuwijk in de Gehoorzaal tijdens *Teylers*

Tijdens het Goed Geld Gala van de BankGiro Loterij ontving Teylers Museum een mooi bedrag

Ontmoet Reinjan Mulder en Cleo Wächter over *Objectief Nederland*, Roelof van Gelder over *Dichter in de jungle* en Terry van Druuten over de publicatie *200 soorten groen, botanische kunst van Franz en Ferdinand Bauer*. Speciaal voor de aanwezigen was een aantal bijzondere boeken uit de collectie in de bibliotheek klaargelegd.

Tijdens het Goed Geld Gala van de BankGiro Loterij op 12 februari ontving Teylers Museum € 258.523 van de deelnemers. Dankzij deze bijdrage kan het museum belangrijke aankopen doen en de presentatie verbeteren. Daarvoor is het museum de deelnemers bijzonder veel dank verschuldigd.

Op 24 februari vond de laatste Winterlezing van het seizoen plaats door prof. dr. Herman Beck, hoogleraar Godsdienstwetenschap, in het bijzonder van de islam, aan Tilburg University. Zijn lezing met als titel *Over geven: gift en gif* ging over culturele misverstanden tussen Lodewijk XIV en de Marokkaanse sultan bij het uitwisselen van geschenken

In februari kwamen de enorme gouaches van de *Ichtyosaurus* en de *Megatherium* aan in het museum. Met dank aan Teylers Museum Vrienden Fonds en deelnemers van de BankGiro Loterij en kon Teylers Museum deze bijzondere aankoop – zeer vroege verbeeldingen van prehistorisch leven uit circa 1856 – doen.

De *gesluierte vrouw* van Matthijs Maris wordt opgehangen in de Tweede Schilderijenzaal

De workshops van Anita Walsmit Sachs waren steevast uitverkocht

Maart

Op 9 maart gaf Anita Walsmit Sachs een derde, wederom populaire workshop. Dit keer was het thema *Botanisch tekenen met een microscoop*.

Op 10 maart stond *Teylers Ontmoet* in het teken van Indonesië. Alexander Reeuwijk ging in gesprek met Kester Freriks over *Tempo Doe-loe, een omhelzing*, Merel Hubatka over *Norman* en Robert-Jan Wille over *Mannen van de microscoop*.

Tijdens de nationale onderwijsstaking op 15 maart genoten veel kinderen en (groot)ouders van de extra georganiseerde workshops.

Met dank aan fondsen en particulieren kunnen we de collectie af en toe uitbreiden. Op de TEFAF, van 16 t/m 24 maart in Maastricht, werd *De gesluierte vrouw* van Matthijs Maris aangekocht dankzij de deelnemers van de BankGiro Loterij en twee tekeningen: *Een Egyptische mangoest* van Nicolas Robert (1614-1685), met steun van de Brook Foundation, en *De twaalfjarige Christus in de Tempel*

(ongedateerd) van de Meester van 1527, met steun van Matthijs de Clercq.

Vanaf 20 maart startte de collegereeks *Bloemen, Kunst en Kennis bij 200 soorten groen*. Op zes woensdagmiddagen spraken verschillende specialisten over uiteenlopende botanische onderwerpen. De cursus was inclusief een bezoek aan de tropische kassen van de Botanische Tuinen in Utrecht op 10 april, waar een speciale Bauer-tour te volgen was met planten die in hun boeken voorkomen.

Met dank aan de Koninklijke Bibliotheek en vrijwilliger Mathieu Knops rondde de afdeling wetenschap in maart de invoer af van titels uit de bibliotheekcollectie van Teylers Museum in de *Short Title Catalogue Netherlands*. Er werden aan deze veel gebruikte researchdatabase 845 boektitels van 18e-eeuwse Nederlandse publicaties toegevoegd.

120 eerstejaars studenten van de TU Twente bezochten het Lorentz Lab

Veldhuis en Kemper traden op in de Gehoorzaal

April

Op 2 april organiseerde het Teylers Museum Vrienden Fonds een bijzondere avond ten behoeve van de restauratie van Pieter Teylers Huis. Veldhuis & Kemper traden op, er was een borrel in de Tweede Schilderijenzaal en rondleidingen door de Bibliotheek en Pieter Teylers Huis.

Koningin Silvia van Zweden bracht op 5 april een privébezoek aan Teylers Museum om de collectie tekeningen te bekijken die ooit toebehoorden aan Christina van Zweden (1626-1689) en via de Odescalchi-familie in 1790 in Teylers terecht kwamen.

Dezelfde dag bezochten 120 eerstejaars studenten natuurkunde van de TU Twente het Lorentz Lab voor een aangepaste versie van het educatieve programma *Einstein was here* en een gastcollege door Hoofdconservator Wetenschap Trienke van der Spek in de Gehoorzaal.

Tijdens de Voorjaarsdag op 6 april genoten ongeveer 160 Vrienden van een boeiende lezing over Napoleons bezoek aan Teylers door prof. dr. Niek van Sas, voorzitter van Teylers Tweede Genootschap.

Met het eerste Dankdiner op 10 april bedankte Teylers Museum schenkers voor hun gulle giften aan het museum en Pieter Teylers Huis.

Op 12 en 13 april gaf Margriet Honingh een cursus *Paradijsvogelbloem tekenen*.

Bij *Teylers Ontmoet Vogels* op 13 april waren Roos Holleman (*The Centre of Attention*), Hans Schekkerman (*De Sovon vogelatlas van Nederland*) en Elvira Werkman (*De man op de dijk*) te gast.

Van 9 t/m 14 april was het Nationale Museumweek. Dit werd gevierd met kijkjes achter de schermen, demonstraties van de Grote Elektriseermachine, een Kunst en Vliegwerk-workshop en rondleidingen door conservatoren Esther van Gelder en Terry van Druten.

Het Lorentz Lab was twee jaar open

De Vrienden bezochten de Hortus Botanicus in Utrecht

De Drie Bomen van Rembrandt

Marjan Scharloo, EMYA-jurylid Barbara Kirshenblatt-Gimblett, Wieske Wijngaards en Trienke van der Spek

Napoleon bij de Grote Elektriseermachine

Mei

Op 2 mei was het 500 jaar geleden dat Leonardo da Vinci overleed. Van 2 tot en met 5 mei stond Teylers Museum nog even stil bij de sterfdag van de meester met speciale Leonardo-rondleidingen door de vaste opstelling van het museum.

Op 3 mei bezocht dr. phil. Heidemaria Güter, ambassadeur van Oostenrijk, de tentoonstelling *200 soorten groen* met werk van haar landgenoten Franz en Ferdinand Bauer.

De Vriendenexcursie op 10 mei stond dit jaar in het teken van *Groei en bloei in de natuur*. Er werd een bezoek gebracht aan de Hortus Botanicus in Utrecht, de Fundatie van Renswoude en kasteel Sypesteyn.

Vanaf 11 mei waren in het Prentenkabinet een vijftigtal van de mooiste landschapsetsen en -tekeningen van Rembrandt en zijn leerlingen en vrienden uit de collectie te zien in *Rembrandts Wereld*. Deze tentoonstelling, die duurde tot en met 29 september, was de bijdrage van het museum aan het Rembrandt-jaar.

Op zondag 12 mei stond *Teylers Ontmoet* in het teken van filosofie. Eric Brinckmann (*Wandelen met meester Li*), René ten Bos (*Extinctie*) en Tessa van Dijk (*Darwins Engelen*) waren te gast.

Op 17 mei was het Lorentz Lab twee jaar open. In die tijd zijn er 2000 voorstellingen van *De Lorentz Formule* gespeeld en ontvingen de acteurs ongeveer 37.000 bezoekers in het laboratorium van Hendrik Lorentz.

In het kader van de restauratie van de Fossielenzalen ronden de meubelrestauratoren in mei de grondige schoonmaak van alle vitrinekasten af. Ook werden de kasten opnieuw in de was gezet. De stalen raamluiken in de Tweede Fossielenzaal zijn gerestaureerd, waarbij ook de raamkozijnen aan de binnenkant geschilderd zijn.

Conform de meerjarenonderhoudsplanning, zijn er vanaf mei onderhoudswerkzaamheden uitgevoerd aan het dak van de hoofdentree aan het Spaarne en aan de noordoostgevel van de Fossielenzalen en Instrumentenzaal.

Juni & Juli

Ter ere van de 100ste sterfdag van Ernst Haeckel opende op 1 juni de tentoonstelling *Kunstvormen in de natuur* in het Boekenkabinet. De kleine tentoonstelling over Haeckel, een belangrijke wetenschapper in zijn tijd én een zeer begenadigd tekenaar, trok onverwacht veel bekijks en aandacht in de pers.

In aanwezigheid van Prinses Beatrix werd op 7 juni in het stadhuis van Rotterdam het 250-jarig jubileum van het Bataafs Genootschap gevierd. Teylers Museum ondersteunde deze dag, onder meer door enkele objecten uit te lenen, waaronder het zeldzame 18e-eeuwse model van een stoommachine.

Op dezelfde dag bezocht Barbara Kirshenblatt-Gimblett, jurylid van de European Museum of the Year Award, Teylers Museum om het Lorentz Lab te bekijken. De winnaars van de verschillende prijzen worden in 2020 bekend gemaakt.

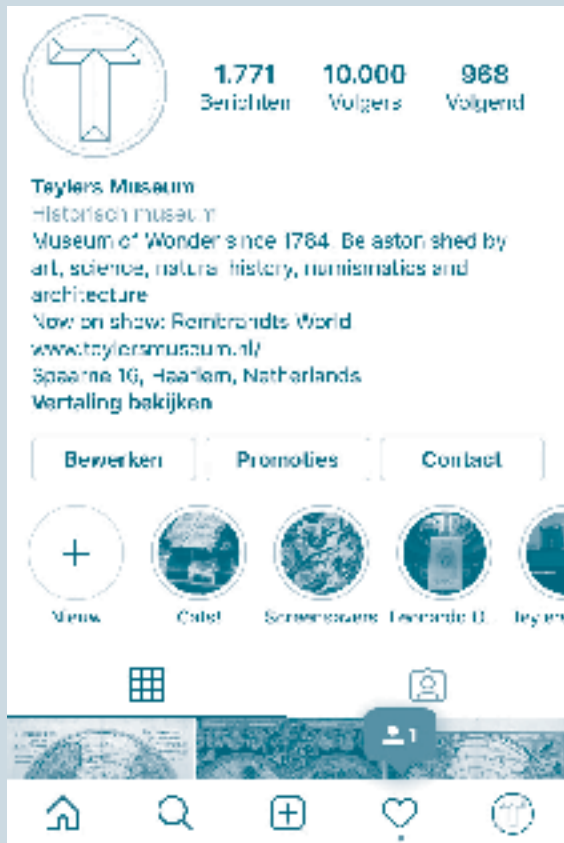
Op 13 juni werd een spectaculaire vondst in de eigen collectie bekend gemaakt. In de nalatenschap van Hendrik Antoon Lorentz was een uiterst zeldzame complete set van de oudste röntgenfoto's ter wereld, afgedrukt

door Wilhelm Röntgen zelf, gevonden. Vanaf 14 juni waren de foto's een maand te zien in het Boekenkabinet.

Op 13 juni overleed Henk van der Geest, van 2004 tot 2019 lichtontwerper van alle tentoonstellingen in Teylers Museum.

Teylers Museum trad toe tot het landelijk Canonnetwerk op 12 juli. Voor deze gelegenheid was Napoleon zelf naar Teylers Museum gekomen: hij werd geïnterviewd door Marjan Scharloo in de Ovale Zaal. Teus Eenkhoorn, directeur Nederlands Openluchtmuseum en Marjan Scharloo ondertekenden het convenant waarmee vier topstukken uit de collectie nu deel uitmaken van de Canon van Nederland (de vensters *Verlichting en Napoleon*): de Mosa-saurus, het topje van de Mont Blanc, de Grote Elektriseermachine en de monumentale Ovale Zaal. Tevens werd de Napoleon-audiotour ten doop gehouden.

In de Penningvitrine was tot en met 1 september de bijbehorende tentoonstelling *Napoleon* te zien, die aan de hand van keizerlijke munten en penningen een overzicht van het leven van Napoleon bood.

10.000 volgers op Instagram

Augustus

Op 20 augustus vond er een *Mad Science* Zomerkamp in Teylers Museum plaats. Deze educatieve vakantieprogramma's laten kinderen kennismaken met het leukste van wetenschap en techniek.

Op dezelfde dag bereikte het Instagramaccount van Teylers Museum 10.000 volgers.

De tentoonstelling *Leonardo da Vinci* werd genomineerd voor de Museumtijdschrift Tentoonstellingsprijs. Dit werd op 29 augustus bekendgemaakt.

Het monumentale trappenhuis is prachtig gerestaureerd

In de zomer werd hard gewerkt aan verschillende onderhoudsprojecten in het museum. De Tentoonstellingszaal kreeg een nieuw akoestisch plafond met nieuwe lichtrails en installaties. De keuken van het Museumcafé werd compleet vernieuwd. De wanden en het plafond van het monumentale trappenhuis werden gerestaureerd omdat er stucwerk naar beneden kwam. Na het schoonmaken zijn de breuken en scheuren in het stucwerk hersteld volgens dezelfde methode die in de Sixtijnse Kapel wordt gebruikt. Door het glazen dak schijnt nu weer licht naar binnen.

In augustus gingen acht tijdschrifttitels (in totaal 130 banden) naar de Koninklijke Bibliotheek in het kader van het Metamorfoze-project voor de digitalisering van de wetenschappelijke tijdschriften van Teylers Museum, uitgegeven tussen 1754 en 1953. Binnen enkele jaren zal de complete inhoud digitaal doorzoekbaar worden.

Bij de opening van *Jong in de 19e eeuw*

De Teylers Museum Connexion-bus

September

Op 6 september werd de tentoonstelling *Jong in de 19e eeuw* geopend met een bijzondere bijeenkomst in de Geheerzaal. Conservator Michiel Plomp vertelde over de tentoonstelling en Fieke Kroon interviewde Ineke Coppen-van Rheeden (1936) over opgroeien in haar jeugd. Jahkini Bisselink, de Nederlandse jongerenvertegenwoordiger bij de Verenigde Naties, vertelde vol vuur over hoe het is om nu jong te zijn.

Eeuwige jeugd was de titel van de tentoonstelling in de Penningvitruine, waarin bijzondere penningen met afbeeldingen van kinderen te zien waren. Van penningen met vorstelijke kinderen als symbool voor de toekomst tot penningen met kinderen van kunstenaars.

Op 14 en 15 september bezochten 2300 mensen het museum tijdens de Open Monumentendagen. Teylers Museum was gratis toegankelijk en er werden extra activiteiten georganiseerd.

Tijdens *Teylers Ontmoet* op 15 september sprak Alexander Reeuwijk met drie auteurs over hun recent verschenen boeken: met Reinder Storm over *De geschiedenis van Nederland in 100 oude kaarten*, met Jan Wim Buisman over *Onweer* en met Michiel Plomp over *Jong in de 19e eeuw*.

Jahkini Bisselink en Ineke Coppen-van Rheeden ontvangen de publicatie tijdens de opening

Michelangelo: *Mind of the Master* in Cleveland

Het is een unicum in de geschiedenis van Teylers Museum: voor het eerst gingen alle 25 Michelangelo-tekeningen uit de collectie samen op reis. Deze belangrijke groep tekeningen, sinds 1791 in het Museum, werd vanaf 22 september tentoongesteld in The Cleveland Museum of Art. De tentoonstelling *Michelangelo: Mind of the Master* ontving uiterst lovende kritieken in onder meer de *New York Times* en *The Wall Street Journal*.

Vanaf 24 september rijdt er een heuse Teylers Museum van de Verwondering-Connexion-bus door Haarlem en omstreken.

Op 30 september namen de medewerkers van Teylers Museum met een lunch in de Tuinzaal afscheid van hoofdconservator Michiel Plomp. Hij werkte dertien jaar als Hoofdconservator Kunst en maakte grote tentoonstellingen met internationale partners, zoals *Leonardo da Vinci* (2018), *Watteau* (2017), *Rafaël* (2012) en *Claude Lorrain* (2011). Maar hij maakte ook met plezier Nederlandse parels als *Echte Winters* (2015) en *Mauve* (2009) naast kleinere exposities over *Andy Warhol* (2013) en *Sieb Posthuma* (2017).

In september verscheen *Teylers Magazijn* 138 in de nieuwe vormgeving.

Nono Reinhold in het Prentenkabinet

Oktober

Grafisch kunstenaar Nono Reinhold bouwde samen met haar man Edy de Wilde een grote verzameling werken op papier op. Op 4 oktober opende de tentoonstelling *Parijs – New York – Amsterdam – Moderne meesters uit de collectie Reinhold De Wilde*. Hendrik Driessen, voormalig directeur van De Pont museum Tilburg sprak in een afgeladen Tuinzaal in aanwezigheid van Nono Reinhold.

In het Weekend van de Wetenschap, 5 en 6 oktober, organiseerde *Mad Science* een spectaculaire show in de Gehoorzaal én was er een kindercollege over vaccineren: *Kinderpokjes: van pus tot prik*, door pop-up-wetenschapper Ruben Verwaal.

Op 5 oktober vond de vijfde editie van het Geschiedenis Festival plaats in Haarlem, met Teylers Museum als locatie. Jos Wiene, Annegreet van Bergen, Lisette Kootker en Saskia Stevens gaven lezingen in de Gehoorzaal.

De Irispenning, een initiatief van Teylers Museum, Museum Boerhaave en NEMO Science Museum, is een nieuwe prijs voor excellente wetenschapscommunicatie. Minister Van Engelshoven reikte het eerste exemplaar uit aan Robbert Dijkgraaf tijdens de *Avond van Wetenschap en Maatschappij* in de Ridderzaal in Den Haag op 7 oktober.

Op 13 oktober vond *History in Concert* plaats in TivoliVredenburg in Utrecht. Nederlandse topmuzikanten lieten zich inspireren door de Canon van Nederland. Teylers Museum was, samen met veel andere bij het Canonnetwerk aangesloten musea, aanwezig op de informatiemarkt.

Diezelfde middag vond in de Gehoorzaal *Teylers Ontmoet* plaats met als thema *Reizen*. Alexander Reeuwijk ontving Jelle Brandt Corstius (*BAM. Een reis van niets naar niets*), Jos de Mul (*Breng mij die horizon! Filosofische reisverhalen*) en Tijs Goldschmidt (*Onvoldoende liefdesbrieven*).

Tijdens de Najaarsdag op 19 oktober vertelden medewerkers van Teylers Museum de Vrienden waaraan zij werken. Vrienden kregen zo een kijkje achter de schermen bij bijvoorbeeld het restauratie-atelier of de wetenschappelijke collecties.

De eerste Museumnacht Kids Haarlem was een daverend succes. 1431 kinderen en ouders bezochten het museum op 19 oktober. Vooral de zaklamprondleidingen in het schaars verlichte museum (inclusief de Bibliotheek) waren zeer populair, maar ook de workshops en de proeven in het BlitsLab: in het donker is alles nog specialer.

Robbert Dijkgraaf ontving de eerste Irispenning

De eerste Museumnacht Kids was een groot succes

Marjan Scharloo presenteert de aanwinst ter gelegenheid van het afscheid van Michiel Plomp: *Boerenmeisje met koeien* van Anton Mauve

Op 22 oktober vonden opnames plaats voor het EO-televisieprogramma *De Kist* in de bibliotheek. Kefah Allush interviewde Diederik Jekel, die Teylers Museum 'zijn familiemuseum' noemde.

Op 24 oktober was het officiële afscheid van Michiel Plomp, Hoofdconservator Kunstverzamelingen. Ter gelegenheid van zijn afscheid kocht Teylers Museum de tekening *Boerenmeisje met koeien* van Anton Mauve (1838-1888) en verscheen de publicatie *De kunst bloeit! Een keuze uit de aanwinsten 2006-2019*. Voor de publicatie maakte hij zijn persoonlijke keuze en vertelde hij de bijzondere verhalen rond de verwervingen. Terry van Druuten, die als conservator Kunst tien jaar nauw met Michiel samenwerkte, volgde hem vanaf 1 oktober op.

Kinderboekenschrijver Marc ter Horst gaf op 27 oktober een kindercollege gebaseerd op zijn boek *De oma van mijn oma van mijn oma*, aansluitend bij de tentoonstelling *Jong in de 19e eeuw*.

In oktober is via de Stichting Nederlandse Natuurhistorische Collecties, waarvan Teylers Museum deel uitmaakt, een Nationaal Natuurhistorisch Collectieoverzicht gemaakt dat begin 2020 online komt. Dit hoort bij de voorbereiding op deelname aan Dissco, een internationaal samenwerkingsverband vanuit de EU, waarin natuurhistorische collecties toegankelijk worden gemaakt voor onderzoekers. Teylers Museum doet hieraan mee met de collecties mineralen en fossielen.

In gebouw Zegelwaarden werd de personeelskantine verbouwd tot een meer comfortabele ruimte.

Marjan Scharloo en directeur Vincent Heijker van aannemersbedrijf Schakel & Schrale ondertekenden het contract voor de restauratie van Pieter Teylers Huis

Tijs van den Brink interviewde Robbert Dijkgraaf voor het programma *Adieu God?*

November

Op 2 en 3 november deed Teylers Museum mee aan de *Kinderkunstroute* van de Kunstlijn Haarlem. Kinderen mochten gratis naar binnen en er werden extra workshops georganiseerd.

Rudolf Dekker, historicus en een van de auteurs van de publicatie bij *Jong in de 19e eeuw* gaf op 3 november een lezing getiteld *De wondere wereld van Otto van Eck*. Het dagboek van Otto, het oudst bewaard gebleven dagboek geschreven door een kind, was in de tentoonstelling te zien.

Op 5 november organiseerde het Teylers Museum Vrienden Fonds een bijzonder diner ten bate van de restauratie van Pieter Teylers Huis, waar onder andere Maarten van Rossem sprak over de grote betekenis van de Verlichting.

Op 7 november werd het contract ondertekend met aannemersbedrijf Schakel & Schrale voor de casco-restauratie van Pieter Teylers Huis.

Alexander Reeuwijk ontving op 10 november in *Teylers Ontmoet Dieren* Albert Beintema over *De bergeend*, David van Bodegom over *Het geheim van de schildpad* en Jozef Keulartz over *Dieren in ons midden*.

In de Doopsgezinde Kerk vond op 13 november de vierde openbare Spaarlezings plaats, in samenwerking met de Koninklijke Hollandse Maatschappij der Wetenschappen. Prof. dr. Kim Reynolds en prof. dr. Micha de Winter gaven lezingen over opvoeden vroeger en nu. Ziggy Klazes modereerde.

Op 23 november werd het Lorentz Lab officieel genomineerd voor de prestigieuze European Museum of the Year Award 2020 door het European Museum Forum.

Dr. Petruschka Schaafsma, Universitair Hoofd-docent Theologische Ethiek aan de Protestantse Theologische Universiteit, locatie Amsterdam gaf een Winterlezing met als titel *De confrontatie met het kind. Een kritisch perspectief op onze fascinatie voor de ontdekking van het kind*.

Op 28 november speelden de acteurs een gedeelte uit *De Lorentz Formule* in het Trippenhuis, het hoofdkwartier van de KNAW, bij *Het leven en werk van Hendrik Antoon Lorentz*, een avond over Lorentz naar aanleiding van de twee biografieën die er over hem verschenen in 2019.

Op dezelfde datum werd de KLM non-Schengen Crown Lounge op Schiphol geopend met daarin afbeeldingen van kunst uit Nederlands musea. De flamingo uit Audubons *The Birds of America*, uit de collectie van Teylers Museum, is een van de afbeeldingen.

Op 28 november overleed Ina Wilderom, suppoost van Teylers Museum tussen 1991 en 2012.

In de Ovale Zaal interviewde Tijs van den Brink op 29 november Robbert Dijkgraaf voor het tv-programma *Adieu God?*

De vitrines van de Fossielenzalen zijn onderzocht op de oorspronkelijke kleur van het binnenwerk uit 1885. Een proefvitrine leverde een bijzondere ontdekking op: een signering uit 1885 van de toenmalige timmerman, die voordat dit deel van het museum opende voor publiek, de vitrine aanpaste voor een fossiel dat te diep bleek te zijn.

Hans Jalink, Terry van Druuten, Jaap Jalink en Marjan Scharloo bij de overdracht van de Leickert

December

Op 14 december opende in het Boekenkabinet de tentoonstelling *Kijken in de aarde*. Promovendi Mathijs Boom (Universiteit van Amsterdam) en Wouter de Vries (Vrije Universiteit Amsterdam) maakten samen met hoofdconservator Trienke van der Spek een selectie 18e- en 19e-eeuwse boeken uit de bibliotheek, die tonen hoe de voorgangers van hedendaagse geologen en paleontologen de aarde bestudeerden.

Emeritus Universiteitshoogleraar Willem Koops gaf op 15 december een lezing over kinderen in de kunst en kinderen in de echte wereld.

Op 19 december kreeg Teylers Museum een groot schilderij van Charles Leickert (1816-1907), een van de meest succesvolle kunstenaars van de Nederlandse Romantiek. De erven van A.C. Jalink schonken dit prachtige winterlandschap.

Eind december zijn bijna 20.000 fossielen online beschikbaar gekomen op de website van het museum. Daarmee is het totaal aantal objecten dat op de website staat bijna 112.000.

Bij de werkzaamheden in het museum wordt er alles aan gedaan om het milieu te sparen. Teylers Museum heeft daarom een Green Key-certificaat: in 2019 is voor de 3e keer goud behaald. Green Key is hét internationale keurmerk voor duurzame bedrijven in de recreatie- en vrijetijdsbranche en zakelijke markt.

BIJLAGEN

Martin Atmakere.

SCHENKINGEN EN LEGATEN**Schenking de heer mr. J.W. Baerveldt**

Isaac de Moucheron (1667-1744) - toegeschreven aan, *Klassiek landschap*, **tekening**

Dirk Verrijk (1734-1786), *Riviergezicht met ruïne*, **tekening**

Schenking mevrouw M. van Berckel
Giovanni Battista Trotti (1556-1619), *Engel*, **tekening**

Schenking de heer mr. J.M. Boll
Thierry De Cordier (1954), *Job. Man van smarten*, 1997; *Asperges me*, 1997, **tekeningen**

Schenking de heer P. van der Eerden
Paul van der Eerden (1954), *Zonder titel*, 2010, **tekening**

Schenking de heer K. de Gooyer
Kees de Gooyer (1948), *Eilandspolder*, 1991; *De Rijk met N.H. kerk en raadhuis*, 1991; *Eilandspolder*, 1981; *Voormalige kippenschuren*, *Eilandspolder*, 1991; *Frank Verstijnen*, 1993; *Twee zittende personen*, 1993; *Marleen (Helena) Jongenelen*, 1993; *Karin Stolk-Balke*, 1993; *Eilandspolder*, 1993; *Annemoon de Bueger*, *boekrestaurator*, 1993; *Gemaaid gras in de Eilandspolder*, 1993; *Portret van Martin Klaver*, *beeldhouwer*, 1993; *Eilandspolder*, 1980; *Joyce Ennik in atelier 't Kot*, *De Rijk*, 1993; *Jan de Haan in zijn atelier in Purmerend*, 1993, **tekeningen**

Schenking erven de heer A.C. Jalink
Charles Henri Joseph Leickert (1816-1907), *Winterlandschap*, 1863, **schilderij**

Schenking de heer A. van der Made
Co Westerik (1924-2018), *Plant met sliertachtig object in landschap*, 1979, **tekening**

Schenking erven mevrouw V.L.M. Mészáros-Ermatinger
Jordanus Hoorn (1753-1833), *Portret van Anna Maria de Bruijn Kops*, *geb. 1784 en Cornelius Joannes de Bruijn Kops*, *geb. 1791*, 1792; *Portret van Pieter Willem de Bruijn Kops (met bokje)*, *geb. 1787 en Elisabeth Jacoba de Bruijn Kops*, *geb. 1789*, 1792, **tekeningen**

Schenking de heer J.H. Schlichte Bergen en mevrouw A. van Nierop

Anton Mauve (1838-1888), *Studie van schapenkoppen*, **schilderij**

Anoniem naar Hendrik Voogd, *Bron; Hooiwagen in rotslandschap*, **tekeningen**

Siebe Johannes ten Cate (1858-1908), *Meisje met bloemenhoedje*, 1878, **tekening**

Charles-François Daubigny (1817-1878), *Pompoenplanten*, **tekening**

Josephus Augustus Knip (1777-1847), *Gezicht op een kapel*, **tekening**

Petrus van Schendel (1806-1870), *Drie antropologische studies*, **tekening**

Jan Sluijters (1881-1957), *Portret van de vader van Jan Sluijters*, **tekening**

Abraham Teerlink (1776-1857), *Monte Finistretta alla calsa; Ponte del Diavolo bij Lucca; Landschap met bomen*, **tekeningen**

Hendrik Voogd (1768-1839), *Boomwortels; Rotslandschap; Bron; Hooiwagen in rotsland- schap; Boslandschap met ezel- drijver; Rotswand met grot*, **tekeningen**

Hendrik Voogd (1768-1839), *Tentamina Lithographica*, 1820, **album met lithografieën**

Schenking de heer M. Warshaw ter gelegenheid van het afscheid van Michiel Plomp
Augustinus Terwesten (1649-1711), *Schets van drie romeinse sculpturen*, 1677, **tekening**

Anoniem legaat
Bernardino Campi (1522-1591) - toegeschreven aan, *De bekering van Saulus tot Paulus*, **tekening**

AANKOPEN

Aangekocht met steun van de BankGiro Loterij
Matthijs Maris (1839-1917), *De gesluisde vrouw*, 1885, **schilderij**

Aangekocht met steun van de Brook Foundation
Nicolas Robert (1614-1685), *Een Egyptische mangoest of faraorat*, **tekening**

Aangekocht met steun van Matthijs de Clercq, New York

Leendert van der Cooghen (1632-1681), *Sint Bavo met valk*, 1664, **grafiek**

Meester van 1527, *Christus voor de schriftgeleerden*, **tekening**

Jan de Bisschop (1628-1671), *Rustende sater*, 1665; *Amor en de*

drie gratiën, 1666, **tekeningen**

Herman Posthumus (1512/13-1566-86), *Antiquiteiten*, **tekening**

Aangekocht door Teylers Museum

Wybrand Hendriks (1744-1831), *Rommelig boereninterieur*, **tekening**

Anton Mauve (1838-1888), *Boerenmeisje met koeien*, aangekocht ter gelegenheid van het afscheid van Michiel Plomp, **tekening**

Franciscus Andreas Milatz (1764-1808), *Het Hofje van Teyler*, **tekening**

Izaak Jansz. de Wit (1744-1809), *Het Hofje van Teyler*, **grafiek**

Hendrik Jacobus Scholten (1824-1907), *Gravenzaal in het stadhuis van Haarlem*, 1897, **tekening**

Aangekocht met steun van Teylers Museum Vrienden Fonds

Paul van der Eerden (1954), *Good Company: Arcimboldo*, 1996; *Good Company: Edvard Munch*, 2011; *Good Company: William Blake*, 2008; *Good Company: Petrus Christus*, 2005, **tekeningen**

Rory Pilgrim (1988), *A giving hand*, 2018, **tekening**

Rik Smits (1982), *Delta City Skyline*, 2014; *Montis City*, 2013, **tekeningen**

Povilas Ričardas Vaitekūnas (1940), *Jonas de bedelaar*, 2009, **tekening**

Aangekocht met steun van Teylers Museum Vrienden Fonds (Fonds Moderne Kunst)
Marcel van Eeden (1965), *Zonder titel*, 2013, **tekening**

Overdracht van de Nationale Numismatische Collectie, beheerd door De Nederlandsche Bank
Johan Georg Holtzhey (1726-1808), *Erepenning van Teylers Eerste of Godgeleerd Genootschap*, 1778, **twee ijzeren pensoenen**

Schenking Prins Willem de Eerste Herinneringsstichting
Eric Claus (1936), *Bezoek van Willem van Oranje aan de Friese Landdag in Leeuwarden op 17 april 1581*, 2018, **bronzen penning**

Aangekocht met steun van Teylers Museum Vrienden Fonds (Fonds Numismatiek)

Quinten Metsys (ca. 1466-1530), *Desiderius Erasmus*, 1519 (ca. 1525), **bronzen penning**

Arie Schippers (1952), *Oprichting van een standbeeld voor Willem van Oranje*, 2019, **bronzen penning**

Linda Verkaaik (1956), *Mijn moeders duet*, *jaarpemning van de Vereniging voor Penningkunst*, 2019, **penning van acrylaat en folie**

Aangekocht met steun van de BankGiro Loterij en Teylers Museum Vrienden Fonds
Ignaz Johann Berger (toegeschreven), *Megatherium cuvieri*, ca. 1856, *Ichthyosaurus chiropamecostinus*, ca. 1856, **gouaches**

NEDERLAND

Amsterdam, Nieuwe Kerk
De Grote Suriname
Tentoonstelling
1 boek van Maria Sibylla Merian

Breda, Stedelijk Museum Breda
De heks van Dongen. Kunstenaars ontdekken Dongen
1 tekening van Johannes Bosboom

Den Bosch, Noordbrabants Museum
Van Goghs intimi: vrienden, familie, modellen
1 tekstboekje van Vincent van Gogh

Enschede, Rijksmuseum Twenthe
De naakte mens. Een Europese geschiedenis
2 prenten van Albrecht Dürer, 1 prent van Rembrandt van Rijn en 1 prent van Jurriaan Cootwyck

Gouda, Museum Gouda
Buiten schilderen
1 schilderij van Constant Gabriël

Groningen, Groninger Museum
Strijd! 100 jaar vrouwenkiesrecht in Nederland
12 tekeningen van Elsa Woutersen van Doesburgh

Groningen, Universiteitsmuseum
Ruimteschip Aarde – een reis door de wonderkamers
Het kastje van Boudewijn Büch met diverse objecten uit zijn verzameling

Hoorn, Westfries Museum
Indische Pracht
2 boeken: *G.E. Rumphius, Herbarium Amboinense* (1741-1755) deel 1 en *G. Piso e.a., De Indiae utriusque renaturali et medica libri quatuordecim* (1658)

Laren, Singer Laren
Weer & wind. Avercamp tot Willink
1 tekening van Willem Roelofs

Leeuwarden, Fries Museum
Vaste opstelling Fries Museum 2019
1 tekening van Lourens Alma Tadema

Leiden, Stedelijk Museum De Lakenhal
Jonge Rembrandt. Rising Star
1 tekening van Rembrandt van Rijn en 1 prent van Jan Lievens

Leiden, Rijksmuseum Boerhaave
Kosmos: kunst en kennis
5 prenten van Hans Sebald Beham en een doos stereofoto's van de maan

Nunspeet, Noord-Veluws Museum
Pictura Veluensis
1 prent van Herman Heuff, 2 prenten van Suze Velsen en 1 tekening van Elsa Woutersen van Doesburgh

Rotterdam, Bataafs genootschap der Proefondervindelijke Wijsbegeerte 250 jaar
1 model van een atmosferische stoommachine en 1 demonstratiestoel voor de klankfiguren

Rotterdam, Maritiem Museum
Zeemonsters
1 replica van het monster van Loch Ness

BUITENLAND

Budapest, Szépművészeti Múzeum
The Triumph of the Body – Michelangelo and Sixteenth-century Italian Draughtsmanship
4 tekeningen van Michelangelo Buonarroti

Cleveland, The Cleveland Museum of Art
Michelangelo: Mind of the Master
26 bladen met tekeningen van Michelangelo Buonarroti

Kassel, Museumslandschaft Hessen Kassel
Rembrandt and Saskia, Love and Marriage in the Dutch Golden Age
7 prenten van Rembrandt van Rijn

Londen, Science Museum
The sun (reizende tentoonstelling)
1 model van een zonnecollector met stoomzuiger

Manchester, Museum of Science and Industry
Electricity: The spark of life
7 wetenschappelijke objecten en 3 boeken

Turijn, Musei Reali di Torino
Leonardo da Vinci. Disegnare il futuro
3 tekeningen van Michelangelo Buonarroti en 1 prent van Albrecht Dürer

Amsterdam, Auteursbond
1 sculptuur van Nel Bakema (1902-1992)

Amsterdam, Museum het Rembrandthuis
1 prent van Rembrandt van Rijn (1606-1669) en 2 prenten van Jan Lievens (1607-1674)

Amsterdam, NEMO Science Museum, voor een mini-versie van de Ovale Zaal
1 fossiele vis, 1 fossiele libelle, 1 fossiele garnaal uit Solnhofen (Duitsland), 2 fossiele tanden van een Reuzenhaai, 1 ammoniet uit Engeland, 1 reuzensalamander uit Oeningen (Duitsland), 1 bergkristal, 1 landschapsmarmer, 1 pyriet, 1 aragoniet, 1 gepolijst stuk, 1 geode, 1 gesteente met bolvormige kristallen, 1 versteend hout, 32 perenhouten kristalmodellen van René Just Hauy, 2 vogelplaten van de replica van *The Birds of America* van J.J. Audubon, 1 demonstratiemodel voor het transport van een sokkel voor een standbeeld, 1 eudiometer, 1 set prisma's, 1 telescoop, 1 snaargalvanometer, 1 object van uraniumglas en 1 aurorafles

Den Bosch, Museum Slager
1 schilderij van Petrus Slager (1871-1938)

Den Haag, ministerie van OCW, voor de vitrine Wat het oog ziet
1 microscoop met preparaten, 1 sextant, 1 landkijker, 1 camera lucida, 1 stereoscoop met afbeelding van de maan, 1 mammoetkies, 1 fossiele vis uit Oeningen (Duitsland), 2 banden van James Cook's *Reize rondom de wereld* uit de Collectie Boudewijn Büch, 2 facsimile's van tekeningen van Michelangelo en Henstenburgh

Haarlem, Frans Hals Museum
1 schilderij van Cornelis van Haarlem (1562-1638) en 1 sculptuur van Bartholomeus van Hove (1850-1914)

200 SOORTEN GROEN

Londen, The Natural History Museum
42 tekeningen

Londen, The Royal Society
9 tekeningen

Oxford, Bodleian Libraries
2 tekeningen en 1 herbariumblad

Richmond, Kew Royal Botanic Gardens
1 reis-tekentafel

Wenen, Naturhistorisches Museum Wien
11 tekeningen en 1 opgezet vogelbekdier

JONG IN DE 19E EEUW

Amsterdam, Amsterdam Museum
2 schilderijen

Amsterdam, Bilderdijk Museum
1 schilderij

Amsterdam, Koninklijk Oudheidkundig Genootschap
4 handschriften

Amsterdam, Particuliere collectie
1 schilderij

Amsterdam, Rijksmuseum
5 schilderijen en 27 foto's

Arnhem, Gelders Archief
1 dagboek

Assen, Drents Museum
2 schilderijen

Bussum, Inger F.M. van Dongen
1 pastel

Den Haag, Gemeentemuseum Den Haag
4 schilderijen en 2 kostuums

Den Haag, Haags Historisch Museum
2 schilderijen

Den Haag, Koninklijke Verzamelingen
2 schilderijen

Deventer, Particuliere collectie
2 objecten

Dordrecht, Dordrechts Museum
4 schilderijen en 3 objecten

Dordrecht, Nationaal Onderwijsmuseum
1 schilderij en 13 objecten

Enschede, Rijksmuseum Twenthe
2 schilderijen

Ermelo, Particuliere collectie
1 tekening

Gouda, Museum Gouda 4 schilderijen
Haarlem, Frans Hals Museum 2 schilderijen
Haarlem, Noord-Hollands Archief 3 archiefstukken
Heiloo, Collectie Henk van Horsen 6 foto's
Leeuwarden, Fries Museum 2 schilderijen
Leidschendam, Collectie Ruben Aardewerk 1 pastel
Maarsse, Pygmalion Beeldende Kunst 1 bronzen reliëf
Nijmegen, Museum Het Valkhof 1 schilderij
Rijswijk, particuliere collectie 1 tekening
Rotterdam, Atlas van Stolk 1 tekening
Rotterdam, Museum Rotterdam 1 schilderij en 1 object
Utrecht, Centraal Museum 1 schilderij, 1 tekening en 1 object
Vleuten, Particuliere collectie 2 schilderijen
Voorburg, Particuliere collectie 1 schilderij
Vroomshoop, Particuliere collectie 1 pastel
Winterswijk, Collectie R. v. Turnhout 1 tekening

De heer mr. J.M. Boll Avery Preesman (1968), <i>Zonder titel</i> , 1988, 1 tekening
Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed 114 objecten (boeken, penningen, postzegels, prenten en diverse parafernalia) uit de collectie Boudewijn Büch en 1 tekening van Jacques de Gheyn II (1565-1629), <i>Studie van een boomstronk en plant op een muur</i> , 1585
Diverse particuliere collecties
Jaap Kaas (1898-1972), <i>Jonge gorilla ('Japie') en kakkerlak</i> , 1940; <i>Zelfportret</i> , 1940; <i>Curiosité anachronique</i> , 1946; <i>Ma légitime (Portret Margot Kaas-Brandon)</i> , 1948, tekeningen
Charles Howard Hodges (1764-1837), <i>Portret van Anthony Luden (1794-1846)</i> , 1830; Jan Adam Kruseman Jz. (1804-1862), <i>Portret van Jacob Hendrik Luden (1765-1838)</i> , 1838; <i>Portret van Anna Catharina Luden-Duker (1803-1851)</i> , 1839; August Allebé (1838 - 1927), <i>Portret van Johannes Luden (1792-1868)</i> , 1868; Frederik Hendrik Kaemmerer (1839-1902), <i>Portret van Jet Carpentus breiend in het duin</i> , 1873; Pieter Haaxman (1854-1937), <i>Gebroken snaren</i> , 1890, schilderijen
Stichting Reinhold de Wilde Eugène Brands (1913-2002), <i>Composition au fond cosmique</i> , 1993, tekening
De eerder in bruikleen gegeven werken van deze stichting staan vermeld in de voorgaande jaarverslagen.
Stichting Roodenburg van Looy
<i>Heukelom, Jan III van Arkel (1408-1456)</i> , penning, zonder jaar, zilver <i>Holland, Floris III (1157-1190)</i> , penning, zonder jaar, zilver <i>Holland, Floris III (1157-1190)</i> , obool, zonder jaar, zilver <i>Holland, Jan van Beieren (1417-1425)</i> , groot, zonder jaar, zilver
De eerder in bruikleen gegeven werken van deze stichting staan in de voorgaande jaarverslagen vermeld.
Universiteit Leiden / De Nederlandsche Bank 83 munten en 144 penningen
Vereniging Haerlem 1 gouden penning van Elias Voet junior, 1912, inclusief bruin leren doosje

TEYLERS STICHTING

Pieter Teyler van der Hulst (1702-1778) heeft bij testament Teylers Stichting in het leven geroepen om kennis van godsdienst, kunst en wetenschap onder de burgers te bevorderen en om behoeftigen te ondersteunen. Teylers Stichting is eigenaar van het gebouw en de collecties van Teylers Museum. Teylers Stichting heeft het beheer van het museum door middel van een convenant overgedragen aan de Stichting tot Beheer en Instandhouding van Teylers Museum.

Teylers Stichting heeft het aspect armenzorg ingevuld met een gift aan het Fonds Urgente Noden Haarlem en Omgeving.

Teylers Stichting is verantwoordelijk voor twee in het testament genoemde Genootschappen, te weten het Godgeleerd Genootschap en het Tweede Genootschap. In het Tweede Genootschap zijn natuurkunde (fysica en biologie), letterkunde, geschiedenis, kunstgeschiedenis en numismatiek vertegenwoordigd. Ter stimulering van de wetenschap schrijven de leden van de beide Genootschappen jaarlijks een prijsvraag uit en geven lezingen in het museum.

Ook heeft de Stichting twee bijzondere leerstoelen opgericht aan de Universiteit Leiden. De leerstoel 'Geschiedenis van de natuurwetenschappen' wordt sinds 2007 bekleed door prof. dr. Frans van Lunteren. Hij richt zijn onderzoek op de geschiedenis van de Nederlandse natuurwetenschappen tussen 1815

Teylers Godgeleerd Genootschap bestond in 2019 uit de volgende leden:

Dhr. prof. dr. M. Barnard, hoogleraar Praktische Theologie aan de Protestantse Theologische Universiteit Amsterdam, bijzonder hoogleraar Liturgiewetenschap, Vrije Universiteit Amsterdam en buitengewoon hoogleraar Praktische Theologie Universiteit van Stellenbosch, Zuid-Afrika

Dhr. prof. dr. H.L. Beck, hoogleraar Godsdienstwetenschap, in het bijzonder van de Islam, Faculteit Geesteswetenschappen, Universiteit van Tilburg

Dhr. prof. dr. H.G.M. Jorink, onderzoeker aan het Huygens ING en bijzonder Teyler hoogleraar 'Verlichting en Religie in historisch en sociaal cultureel perspectief', Universiteit Leiden

Mevr. prof. dr. A.B. Merz, hoogleraar Nieuwe Testament bij de Protestantse Theologische Universiteit, Groningen

Dhr. prof. dr. M. Popovic, hoogleraar Oude Testament en het vroege Jodendom, met bijzondere aandacht voor Qumran en de Dode Zeerollen, en Decaan van de Faculteit Theologie en Religiewetenschappen, Rijksuniversiteit Groningen

Mevr. dr. E.P. Schaafsma, Universitair Hoofddocent Theologische Ethiek aan de Protestantse Theologische Universiteit, locatie Amsterdam

Mevr. prof. dr. E.G.E. van der Wall, hoogleraar Geschiedenis van het Christendom, Universiteit Leiden

en 1940 en Teylers Museum in het bijzonder. Prof. dr. Eric Jorink bekleedt sinds 2013 de tweede leerstoel, 'Verlichting en religie in historisch en sociaal-cultureel perspectief'. Hij houdt zich onder meer bezig met de raakvlakken tussen geloof, kunst en wetenschap in de Verlichting, meer in het bijzonder met het ontstaan van collecties en musea.

Jaarlijks organiseert Teylers Stichting een aantal winterlezingen, die worden gehouden door Leden van Teylers Genootschappen in de Geheerzaal van Teylers Museum.

Op 27 januari hield prof. dr. Frans van Lunteren, Hoogleraar Geschiedenis van de Natuurwetenschappen aan de Vrije Universiteit Amsterdam en aan de Universiteit Leiden en bijzonder Teyler hoogleraar een lezing getiteld: *Hendrik Antoon Lorentz, een bruggebouwer in Teylers Museum*.

Zondag 24 februari sprak prof. dr. Herman Beck, Hoogleraar Godsdienstwetenschap, in het bijzonder van de Islam, aan Tilburg University over: *Over geven: gift en gif*.

Op 24 november hield dr. Petruschka Schaafsma, Universitair Hoofddocent Theologische Ethiek aan de Protestantse Theologische Universiteit, locatie Amsterdam een lezing over: *De confrontatie met het kind. Een kritisch perspectief op onze fascinatie voor de ontdekking van het kind*.

Teylers Tweede Genootschap bestond in 2019 uit de volgende leden:

Dhr. prof. dr. W. van Anrooij, hoogleraar Nederlandse letterkunde tot de Romantiek, Universiteit Leiden

Mevr. dr. Y.L. Bleyerveld, senior conservator Tekening- en Prentkunst (ca. 1500-1800), RKD – Nederlands Instituut voor Kunstgeschiedenis, Den Haag

Dhr. prof. dr. F.H. van Lunteren, hoogleraar Geschiedenis van de Natuurwetenschappen, Vrije Universiteit Amsterdam en Universiteit Leiden en bijzonder Teyler hoogleraar

Dhr. drs. A. Pol, onderzoeker faculteit Archeologie, Universiteit Leiden

Dhr. prof. dr. ir. Wim van Saarloos, hoogleraar Theoretische Natuurkunde, Universiteit Leiden, President van de Koninklijke Nederlandse Academie van Wetenschappen, Amsterdam

Dhr. prof. dr. N.C.F. van Sas, em. hoogleraar Geschiedenis na 1750, Universiteit van Amsterdam

Mevr. prof. dr. L.E.M. Vet, directeur Nederlands Instituut voor Ecologie (NIOO-KNAW) en buitengewoon hoogleraar Evolutionaire Ecologie, Wageningen Universiteit

Teylers Stichting wordt, zoals in het testament bepaald, bestuurd door een college van vijf Directeuren. In 2019 hadden hierin zitting:

Mevr. drs. H.B. Beekma-Romijn, secretaris
Mevr. drs. F.E. van Citters-van de Grampel, penningmeester
Dhr. mr. E.H. Huisman, presiderend directeur
Dhr. mr. S.C. Teves
Dhr. prof. dr. S.M. Verduyn Lunel

TEYLERS MUSEUM VRIENDEN FONDS

Teylers Museum Vrienden Fonds is een onafhankelijke stichting die in de breedste zin van het woord steun verleent aan Teylers Museum. De stichting heeft de culturele ANBI-status.

De doelstelling van het Vrienden Fonds is het bevorderen van de bloei van Teylers Museum. Dit doel wil het Fonds bereiken door het bijeenbrengen en beheren van bijdragen van betrokken vrienden, periodieke schenkers en andere begunstigers uit binnen- en buitenland. Het Vrienden Fonds doet regelmatig donaties aan Teylers Museum en ondersteunt daarmee projecten op de korte en middellange termijn en diverse activiteiten van het museum.

Het Vrienden Fonds wordt structureel gesteund door Bijzondere Vrienden, Sterrenwachters en leden van de Lorentz Kring, de Wybrand Hendriks Kring en de Pieter Teyler Kring. Ook de bijdragen van Vrienden en eenmalige schenkingen en nalatenschappen komen in het Fonds terecht. De bijdragen van de Vrienden, Bijzondere Vrienden en Sterrenwachters gaan deels in een op de toekomst gericht endowment-vermogen. De bijdragen van de Lorentz Kringleden komen ten gunste van de projecten op het gebied van bètawetenschappen in het museum, zoals *De Lorentz Formule*. De bijdragen van de Wybrand Hendriks Kring en de Pieter Teyler Kring zijn specifiek bedoeld voor de restauratie van Pieter Teylers Huis. Verdere geormerkte bijdragen worden besteed aan de doelstelling die de schenker heeft geformuleerd en die past binnen de doelstelling van het Vrienden Fonds. Dit geldt ook voor de grotere bedragen, die zijn geschonken door de anonieme begunstigers, die zich in het nieuwe Gezelschap Democriet hebben verenigd.

In het Vrienden Fonds zijn zes Fondsen op Naam ondergebracht; deze zijn voortgekomen uit grote schenkingen of nalatenschappen (van minimaal € 50.000) waaraan door de stichters een specifieke bestemming is gegeven, die in overeenstemming is met de doelstelling van het Vrienden Fonds:

- Fonds Legaat Boting, t.b.v. collectie-uitbreiding met voorkeur voor pentekeningen van landschappen en schilderijen uit de Haagse School,
- Fonds Matthijs de Clercq, t.b.v. de uitbreiding van de collectie tekeningen,
- Fonds Moderne Kunst, t.b.v. het aankopen van moderne kunst,
- Fonds Numismatiek, t.b.v. de uitbreiding van de collectie numismatiek,
- Fonds Van Regteren Altena Loman, t.b.v. uitbreiding van de collecties,
- Mr. Cornelis Roozen Fonds, t.b.v. de restauratie van de inrichting van een van de kamers van Pieter Teylers Huis.

Teylers Museum Vrienden Fonds heeft in de Verenigde Staten een *Teylers Museum Friends Fund* binnen The Netherland-America Foundation. Schenkingen aan dit *Friends Fund* worden doorgeschonken aan het Vrienden Fonds in Nederland. Op deze wijze benut een aantal Amerikaanse burgers de fiscale voordelen in hun land bij het schenken van geld of kunstwerken ten behoeve van Teylers Museum.

Het Vrienden Fonds had eind 2019 1837 begunstigers, bestaande uit een zeer gevarieerde groep van Vrienden en periodieke schenkers. Met name de groep van de Bijzondere Vrienden, die jaarlijks € 250 schenken via een vijfjarenovereenkomst, is in 2019 met 47% sterk gegroeid. Ook waren er een aantal ruimhartige eenmalige schenkers. De meer structurele en eenmalige donaties tezamen zorgden in 2019 voor € 883.091 aan inkomsten voor het Vrienden Fonds.

De Beleggingscommissie, bestaande uit de penningmeester en twee bestuursleden, kwam in 2019 regelmatig bijeen om de resultaten van het vermogensbeheer te analyseren en te toetsen aan het beleggingsstatuut van het Vrienden Fonds.

Het totale vermogen van het Vrienden Fonds bedroeg begin 2019 € 6.881.899. Hiervan was ongeveer 73,5% in twee beheersmandaten ondergebracht. Het grootste deel, circa € 4.3 miljoen, bij ABN AMRO onder een defensief beleggingsmandaat, waarbij ook een belangrijk deel in cash wordt aangehouden en een kleiner deel, begin 2019 groot circa € 0.7 miljoen, in een door Lombard Odier beheerd obligatiefonds. Het overige deel van het vermogen is als cash aangehouden bij ABN AMRO en de RABO. Eind 2019 was het totaal van de effecten en de cash € 7.4 miljoen. Het totale vermogen bedroeg eind 2019 € 8 miljoen.

In 2019 behaalde de beleggingsportefeuille een positief rendement van € 477.289; dit komt neer op een positief rendement van ongeveer 9,4% op het beheerd vermogen en een positief rendement van 6,9% van het totale vermogen van het Fonds aan het begin van 2019.

Ondanks de positieve resultaten lijkt het erop dat door de ontwikkelingen op de financiële markt het jaar 2020 minder positief kan uitvallen.

Het bestuur van Teylers Museum Vrienden Fonds is zich bewust van de belangrijkste risico's die het fonds loopt en volgt de ontwikkelingen dienaangaande. Mogelijke risico's worden in de bestuursvergaderingen besproken en beheersmaatregelen worden geïdentificeerd en zo mogelijk geïmplementeerd.

Mogelijke risico's en beheersmaatregelen zijn bijvoorbeeld:

- Aanpassingen van fiscale wetgeving en andere faciliteiten die voor het fonds en donoren van belang zijn. Voorbeelden zijn de Geefwet en recente ontwikkelingen op het gebied van transparantie van maatschappelijke organisaties. Het bestuur volgt deze ontwikkelingen nauwgezet en maakt gebruik van inspreekmogelijkheden.
- Beleggingsrisico. Het beleggingsmandaat is defensief ingericht, om te grote verrassingen te verminderen en te voorkomen.
- De rentestand. De ontwikkelingen op het gebied van negatieve rente worden gemonitord en zo nodig zullen maatregelen worden getroffen.
- Leeftijdsopbouw van het donateursbestand: veel donateurs zijn van een hogere leeftijd, zodat terugloop van het aantal donateurs en daarmee het vermogen op termijn denkbaar is. Er zijn reeds speciaal op jongeren gerichte extra wervingsinspanningen verricht en er wordt gewerkt aan een wervingsplan voor jongere donateurs.

Het Teylers Museum Vrienden Fonds heeft in 2019 in totaal € 286.178 aan het museum gedoneerd. Dit bedrag omvat:

- een algemene donatie van € 70.000, mede bestemd voor de aankoop van hedendaagse tekenkunst
- een bijdrage aan de twee paleontologische gouaches, à € 148.678
- een bijdrage voor het Lorentz Lab à € 67.500

Uit de Fondsen op Naam werden de volgende donaties gedaan:

- € 7.000 uit het Fonds Moderne Kunst voor de aankoop van een tekening van Marcel van Eeden, *Zonder titel* (2013)
- € 4.967 uit het Van Regteren Altena Loman Fonds als bijdrage aan de restauratie van de atlanten van Blaeu
- € 15.000 uit het Fonds Numismatiek ten behoeve van de aankoop van de Erasmus-penning
- € 89.104 uit het fonds Matthijs de Clercq voor de aankoop van vier zestiende- en zeventiende-eeuwse tekeningen: van Jan de Bisschop *Rustende sater en Amor en de drie gratiën*, van Meester van 1527 *Christus voor de schriftgeleerden*, van Hermann Posthumus *Antiquiteiten* en van Leendert van der Cooghen *Sint Bavo met valk*

Kunstwerken die het Fonds ontving zijn direct doorgeschonken aan Teylers Museum. Het gaat om de volgende werken:

- een tekening van Dirk Verriek en een tekening van (toegeschreven aan) Isaac de Moucheron, geschonken door de heer mr. J.W. Baerveldt
- een schilderij van Charles Henri Joseph Leickert, door de erven A.C. Jalink
- 18 tekeningen van Hendrik Voogd, Anton Mauve, Siebe Johannes ten Cate, Josephus Augustus Knip, Petrus van Schendel, Jan Sluijters, Abraham Teerlink, Daubigny, Hendrik Voogd en twee anonieme kunstenaars, door de heer J.H. Schlichte Bergen en mevrouw A. van Nierop.

Het Bestuur van het Teylers Museum Vrienden Fonds kwam in 2019 vijfmaal bijeen. Bij deze vergaderingen waren Marjan Scharloo, directeur en Carla Voorendonk, hoofd Partners & Begunstigers van Teylers Museum aanwezig. Per 19 november 2019 heeft Teylers Museum Vrienden Fonds een nieuwe penningmeester: Erik Westerink is opgevolgd door Joof Verhees. Het bestuurslidmaatschap namens Teylers Stichting is per 19 november 2019 overgegaan van Niels Teves naar Frederike van Citters.

Het bestuur wil de groei van het aantal Vrienden en begunstigers de komende jaren graag vasthouden. Daarnaast worden er extra inspanningen verricht voor het werven van grote particuliere giften ten behoeve van Pieter Teylers Huis. Doel is de (voltooiing van de) omvangrijke restauratie en openstelling van het woonhuis van *founding father* Pieter Teyler.

Een gedeelte van het bestuur, versterkt door ex-penningmeester Erik Westerink, zet zich als Campagneteam bijzonder actief in om de financiering van de restauratie van Pieter Teylers Huis te realiseren. Op 24 mei vond een inspirerende workshop voor alle bestuursleden over 'succesfull fundraising' plaats.

Voor het werven van nieuwe donateurs voor de restauratieplannen zijn dit jaar twee extra evenementen georganiseerd. Beide bijeenkomsten hebben dankzij de inspanning van alle betrokkenen veel extra inkomsten opgeleverd.

Dankzij de generositeit en hulp van vele particuliere Vrienden, begunstigers, schenkers en erflaters kan het museum steeds meer mensen, jong en oud, enthousiast maken voor kunst en wetenschap. Het bestuur van het Teylers Museum Vrienden Fonds is hen daarvoor bijzonder erkentelijk.

Henry van Geen

Voorzitter Stichting Teylers Museum Vrienden Fonds

Bestuur

Het bestuur van de Stichting Teylers Museum Vrienden Fonds is onbezoldigd.
De samenstelling was in 2019 als volgt:

Dhr. jhr. mr. H.C. (Henry) van Geen, voorzitter en lid beleggingscommissie
Mevr. drs. F.E. (Frederike) van Citters-van de Grampel, bestuurslid namens Teylers Stichting sinds 19 november
Mevr. mr. C.D. (Charlotte) Gevers Deynoot-Broekers, bestuurslid
Mevr. mr. drs. J.L. (Jacqueline) Lenterman, bestuurslid en lid beleggingscommissie
Mevr. mr. S. (Saskia) Sicking, bestuurslid, portefeuillehouder Fondsen op Naam
Dhr. mr. S.C. (Niels) Teves, bestuurslid namens Teylers Stichting tot 19 november
Dhr. mr. A.W.E.G. (Alexander) van Velzen, bestuurslid
Dhr. F.J.S.M. (Joof) Verhees, penningmeester en lid beleggingscommissie sinds 19 november
Dhr. mr. E.J. (Erik) Westerink, penningmeester en lid beleggingscommissie tot 19 november

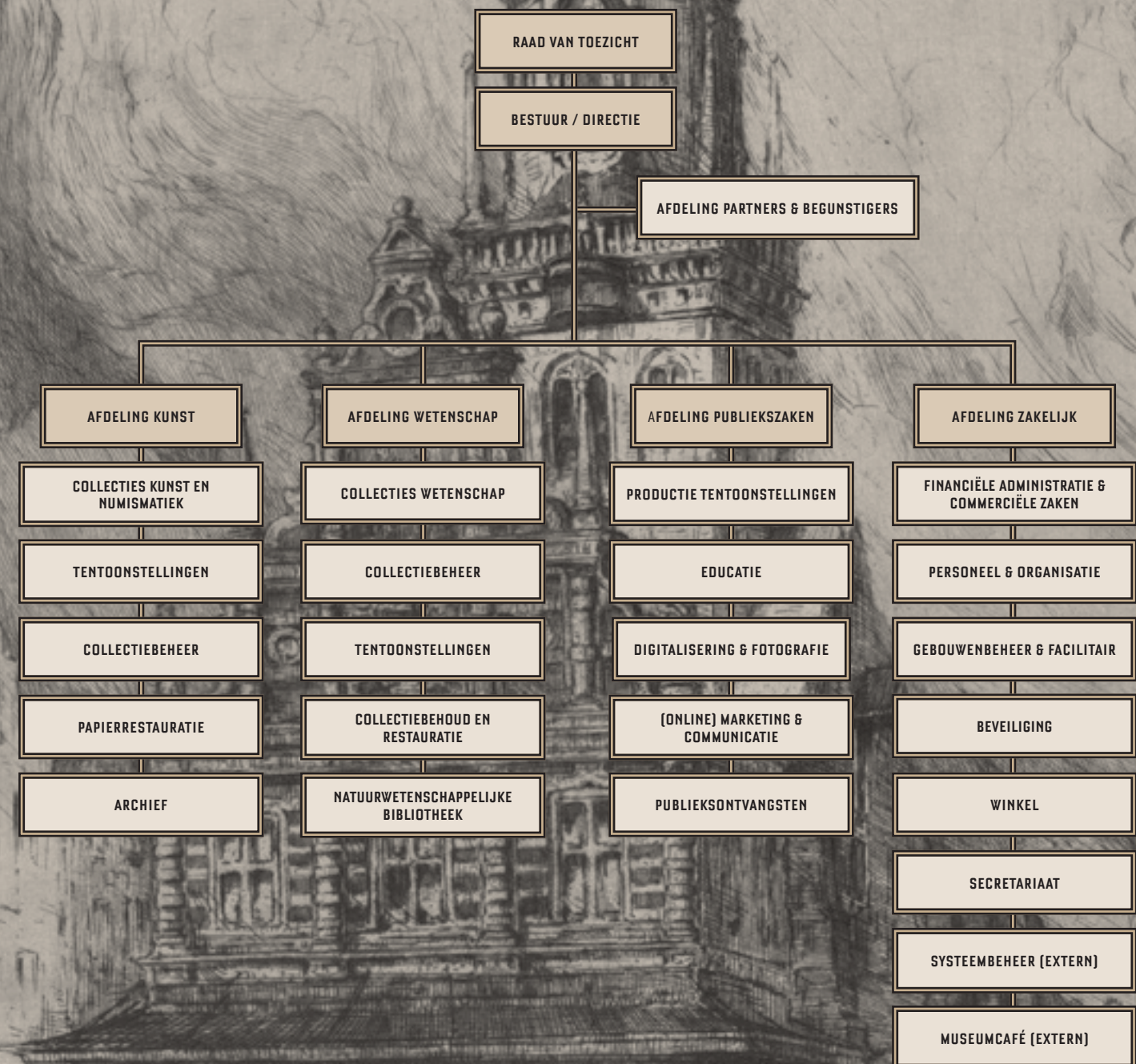
STICHTING ROODENBURG VAN LOOY

De stichting heeft ten doel het verkrijgen, bewaren, beheren, uitbreiden en in stand houden van de muntenverzameling, schilderijenverzameling en de andere verzamelingen op het gebied van kunst, kunstnijverheid en boeken, bijeengebracht door de heer Willem Roodenburg senior, de heer drs. Willem Roodenburg junior en mevrouw Anna Elisabeth Roodenburg-van Looy. De stichting tracht haar doel onder andere te bereiken door haar verzamelingen onder te brengen in Teylers Museum.

In 2019 breidde de stichting haar bij Teylers Museum beheerde collectie uit met:
Heukelom, Jan III van Arkel (1408-1456), penning, zonder jaar, zilver
Holland, Floris III (1157-1190), penning, zonder jaar, zilver
Holland, Floris III (1157-1190), obool, zonder jaar, zilver
Holland, Jan van Beieren (1417-1425), groot, zonder jaar, zilver

Het bestuur kwam in 2019 op 19 september bijeen en was als volgt samengesteld:

Dhr. mr. E.H. Huisman, voorzitter/penningmeester
Dhr. dr. M.C. Plomp, secretaris (tot 30 september)
Dhr. T. van Druten MA, secretaris (vanaf 1 oktober)
Mevr. drs. M. Aarts, bestuurslid

ORGANOGRAM PER 31 DECEMBER 2019

In 2019 waren er gemiddeld 64 personen in dienst van het museum (45 fte's). Wanneer de stagiairs en de grote groep vrijwilligers worden meegerekend, waren er circa 146 personen werkzaam in het museum. Het ziekteverzuim in 2019 was 5,5% tegenover 6,8% in 2018. Er was geen arbeidsgebon-den verzuim.

In 2019 waren de volgende personen werkzaam in Teylers Museum:

BESTUUR EN PERSONEEL

Bestuur en directie

Mevr. drs. M. Scharloo,
Directeur / Bestuurder

Managementteam

Dhr. T. van Druten MA,
hoofdconservator Kunst
(vanaf 1 oktober)
Dhr. drs. M.A.E. Hommel,
hoofd Publiekszaken
Dhr. dr. M.C. Plomp,
hoofdconservator Kunst
(tot 1 oktober)
Mevr. drs. T.M. van der Spek,
hoofdconservator Wetenschap
Mevr. W. Wijngaards, zakelijk leider/
plaatsvervangend Directeur

Partners & Begunstigers

Mevr. C.M. Voorendonk,
hoofd Partners & Begunstigers
Mevr. B. Peters MA,
medewerker Vrienden & Begunstigers
Mevr. P. van Henten,
medewerker Partners & Begunstigers
(vanaf 19 augustus)
Mevr. A.C. Peper,
medewerker Partners & Begunstigers
(tot 1 september)

Afdeling Kunst

Mevr. F.W. Bruins,
registrar (van 16 mei tot 1 november)
Dhr. T. van Druten MA,
conservator Kunst (tot 1 oktober)
Mevr. R.E. van Gulik,
hoofd Papierrestauratie
Mevr. N.E. Kersten-Pampiglione,
papierrestaurator
Dhr. E.M. Koek,
restaurator Preventieve Conservering
Mevr. C.S. Langedijk,
medewerker Collectie
Dhr. drs. J.E.L. Pelsdonk,
conservator Numismatiek
Mevr. D.L. Plugge,
medewerker Archief
Mevr. M. Prinse,
registrar (vanaf 11 oktober)
Mevr. M. Ram MA,
conservator Kunst (vanaf 1 november)
Dhr. drs. C. baron van Tuyl van
Serooskerken, honorair conservator

Afdeling Wetenschap

Mevr. dr. E. van Gelder,
junior conservator
Mevr. drs. M.M. van Hoeken,
conserveringsmedewerker
Dhr. J.W. Pette, restaurator
instrumenten en fossielen (extern)

Dhr. prof. dr. A.S. Schulp,
honorair conservator Paleontologie
Dhr. mr. H.J. Voogd,
hoofd Collectiebeheer
Dhr. T. de Zeeuw,
medewerker Collectie

Publiekszaken

Mevr. V. Bartels, medewerker
Digitalisering & Online Media
Dhr. J. Blijleven, medewerker
Digitalisering & Fotografie
Mevr. G.F. Doorlag,
medewerker Publiekszaken
(tot 1 februari)
Dhr. J. Duinker, medewerker
Communicatie & Marketing
(tot 1 maart)
Mevr. H.M. van Halsema,
medewerker Communicatie &
Marketing
Mevr. L. Hillen,
medewerker Onderwijsrelaties
Dhr. N. Kerkkamp,
tentoonstellingsbouwer (extern)
Mevr. N. Kramer,
medewerker Publiekszaken
Mevr. drs. F.E. Kroon,
medewerker Educatie
Dhr. A.E. Pelt,
medewerker Tentoonstellingen
Mevr. D.C.C. Scholtes, Marketing en
Sales medewerker (vanaf 1 april)
Dhr. N.H. Vennik, medewerker
Technische Dienst (tot 1 maart)
Dhr. M. Zegel, medewerker
Digitalisering & Fotografie

Bedrijfsvoering

Mevr. S. Abdulsemed,
administratief medewerker
Mevr. J. Akkerman, hoofd Financiële
Administratie & Commerciële Zaken
Dhr. T. Beerendonk,
medewerker Kassa (vanaf 1 juni)
Mevr. M. Dronkert, assistent Winkel
Mevr. M.J.B.A.M. Huijzer,
medewerker Kassa (vanaf 1 juni)
Mevr. M. van Iersel,
administratief medewerker
Huisvesting en Onderhoud
Mevr. G.W.S. de Koning-Pater,
winkelmanager (tot 23 december)
Dhr. P. Kramer,
schilder (vanaf 4 februari)
Dhr. W. Lips,
Hoofd Huisvesting en Onderhoud
Mevr. S. Loedeman, medewerker
Kassa (tot 22 augustus)
Dhr. F.M. Loerakker,
medewerker Kassa
Mevr. M.M. van Meerlant,
directiesecretaresse
Mevr. P. Morone, projectsecretaris
Teylers Huis (vanaf 16 september)
Mevr. A. Planting-Haringsma,
medewerker Facilitaire Zaken
Dhr. P.J. Rietveld,
medewerker Financiële Administratie
en Commerciële Zaken
Mevr. J. Schavemaker,
medewerker Kassa (tot 1 september)
Mevr. H. van Velzen, medewerker
Personeelszaken (tot 1 februari)
Mevr. T. Warnar,
medewerker personeelszaken
Dhr. B.N. Wolff, medewerker
Huisvesting en Onderhoud

Beveiliging en Facilitaire Zaken

Hoofd Beveiliging
Dhr. M. Koopmans
Medewerkers Beveiliging
Dhr. P.J. Bouwman
Dhr. C. Halekor
Mevr. W. Jansen
Dhr. W. de Jong
Dhr. E.N. van Katswaarde
Dhr. J. Koper (vanaf 1 november)
Mevr. F. Mazouz
Dhr. H. Meneceur
Dhr. E.M. Mulder
Dhr. F.C.I. Rijkas
Mevr. V.E.M. Schoots
Mevr. D. Smakman,
nachtwaker & gastvrouw

Het Lorentz Lab

Producer
Mevr. C. Overvest
Regie
Mevr. L. Knobel
Dhr. R. Swarte
Acteurs
Mevr. R. de Bont
Mevr. D. Dir (vanaf 21 juni)
Mevr. A. Gehring
Mevr. D. van Gent
Mevr. S. Hoppener
Dhr. T. Jaspers
Mevr. V. Ketelaars
Dhr. E.J. Lens
Mevr. E. Linssen
Mevr. L. van Lunteren
(vanaf 12 februari)
Dhr. S. Meijer
Dhr. H. Michielsens
Mevr. D. Reijs (vanaf 27 maart)
Mevr. I. Smit, (vanaf 21 juni)
Mevr. M. Tauwnaar (vanaf 27 maart)
Dhr. D. van Uuden

OPROEPKRACHTEN

Blitslab

Dhr. J. Berkhout
Mevr. L. Faasen
Mevr. F. de Groot
Mevr. C. Hagman
Dhr. R. Hagman
Dhr. W. Lelyveld
Mevr. G. Roozen
Mevr. M. Sliggers
Mevr. T. Smeenk
Dhr. N. Vermeer
Dhr. L. Willemstijn

VRIJWILLIGERS

Afdeling Kunst

Mevr. A.A.P. Poutsma
Mevr. C. Schoonhoven-Eschbach
Dhr. H. Franse
Mevr. L. Willems

Wetenschappelijke Collecties

Dhr. H. Franse
Dhr. prof. dr. D. den Hengst
Dhr. B. Kamps (vanaf 1 september)
Dhr. A. Schaper (tot 27 mei)
Dhr. J. Slikker
Dhr. mr. J. Stobbe
Dhr. E. de Kuyper

Kunst & Vliegwerk

Mevr. I. de Boer-Kleinman
Mevr. S. van Ditzhuyzen (tot 1 maart)
Mevr. J. van Keulen
Dhr. I.J.F. Kroon van Diest
Mevr. A. Kuijpers
Mevr. J. Langedijk
Mevr. D. Magis (vanaf 1 november)
Mevr. G. Negenborn
Mevr. J. van Oijen
Mevr. D. Rijkas (vanaf 1 april)
Dhr. R. Roetman
Dhr. H. Steehouwer
Dhr. J. van der Valk
Dhr. F.J. van der Veen
Mevr. A. van der Weg (vanaf 1 april)
Mevr. H. Wessels
Mevr. P. Wentzel
Mevr. M. Weustink
Mevr. W. Weustink

Winkel

Mevr. L. Baars
Mevr. K. Barreveld
Dhr. G. Barreveld
Mevr. H. van Beek
Mevr. E. Blom
Mevr. C.H. Borkent
Mevr. M. Brakel
Dhr. P. Broekman
Mevr. I. Deenik-de Ru
Mevr. T. Engelberts
Dhr. H. Franse
Mevr. L. Gebing
Mevr. A. Groen
Mevr. G. Hamminga-Stutvoet
Mevr. C. Hoeve
Mevr. S. Kapitein
Mevr. M. Keijzer-De Boer (tot 8 januari)
Mevr. S. Keiner (vanaf 1 juli)
Mevr. J. van Keulen-Roozen
Mevr. B. van der Klooster

Mevr. T. van der Kort
Mevr. A. van der Krol
Mevr. W. Kreuger-Odijk
Mevr. E. Kuiper
Mevr. H.M. de Lugt-Timmerman
Mevr. D. Magis (tot 1 november)
Mevr. S. Meulenbelt-Snijders
Mevr. P. Muller
Mevr. J. Nijenhuis-Wildervanck
Dhr. P. Nijenhuis
Mevr. W. Odekerken-Montfoort
Mevr. S. Oskam
Mevr. P. Peterse
Mevr. M. Plomp
Dhr. R. Roetman
Dhr. F. Roozen
Mevr. D. Rijkas
Mevr. M. Schellart
Mevr. L. Schornagel
Mevr. L. Schumm-Tensen
Mevr. M. Sikkes-van Hasselt
Mevr. M. Spek
Dhr. P. Spek
Mevr. H. Stuart
Dhr. T. Voet
Mevr. S. Vogelzangs
(vanaf 7 augustus)
Mevr. T. de Wit,
gastvrouw (vanaf 1 juli)
Mevr. M. Wolff

Stagiaires

Dhr. S. Cancaya,
afdeling Publiekszaken
(van 29 januari tot 31 mei)
Dhr. F. de Beij,
afdeling Kunst (van 1 mei tot 2 juni)
Mevr. E. Bos, afdeling Wetenschap
(vanaf 1 september)
Mevr. N. Hersbach, afdeling
Publiekszaken (tot 6 februari)
Mevr. M. de Jong,

afdeling Kunst (tot 1 februari)
Mevr. L. Nieman,
afdeling papierrestauratie
(van 3 juni tot 1 oktober)
Mevr. R. van de Zee, afdeling Kunst
(van 28 januari tot 31 mei)

Rondleiders

Dhr. A.J.Q. Alkemade
Dhr. J. Attema
Dhr. F. van den Berg
Mevr. M. Blad
Dhr. P.M. Broekens
Mevr. M. de Bruin (tot 1 september)
Mevr. M. de Bruijn
Dhr. B.C. Caron (tot 1 maart)
Mevr. H. Ceelen (vanaf 14 maart)
Mevr. G. Franceschini
Dhr. P. van Graafeiland
Mevr. C. Hilterman (vanaf 1 juni)
Mevr. E. Hoekstra
Mevr. L. 't Hooft-van der Linden
Mevr. A. Hoogland-Snackers
Mevr. A. Kodde-van Marle
Dhr. M. Landsberg
Mevr. E. Launspach
Dhr. K. van der Lee (tot 1 maart)
Mevr. drs. D.B. Lentz
Dhr. R. Middelburg
Mevr. R. Roebbers
Mevr. A. Schreuder (tot 1 maart)
Dhr. M. van Tulder, (vanaf 1 juni)
Mevr. M. van Veen (tot 1 maart)
Dhr. B. Vernooy
Dhr. C. Vlot
Dhr. R.M. Witteveen

Museumdocenten

Mevr. A.M.E. Nibbering
Mevr. L. Oostdam
Mevr. T. Sengers
Mevr. P. Woudsma

De OR was in 2019 als volgt samengesteld:

Joke Akkerman, voorzitter
Marieke van Iersel, secretaris
Charrel Halekor, lid
Fieke Kroon, secretaris
[a.i. per 29 augustus 2019]
Marleen Dronkert, lid
[a.i. per 29 augustus 2019]

Ondernemingsraad

Conform de cao heeft Teylers Museum een Ondernemingsraad, die een belangrijke rol vervult in de organisatie om mee te denken over de toekomst en om knelpunten te helpen signaleren en oplossen.

De volgende onderwerpen hadden in 2019 de aandacht van de OR: interne communicatie, vrijwilligershandboek, de vertrouwenspersoon, financiële zaken (jaarrekening 2018 en begroting 2019), de personeelskantine, de internationale tournee van de Michelangelo-tekeningen, de restauratie van Pieter Teylers Huis, veiligheid, de Erfgoedwet en de RI&E. De OR besprak instemmingsverzoeken over het klachtenreglement, de koeriersdiensten en de pauzes.

Op het gebied van personele zaken werd het personeelshandboek vastgesteld, een nieuwe preventiedewerker benoemd, de Arbo-werkgroep, teambuilding en het vrijwilligershandboek besproken. Het bedrijfsnoodplan staat structureel op de agenda.

Op 6 juni vond de achterbanraadpleging plaats, waarin projectmatig werken, het verbeteren van de interne communicatie, ouderenbeleid, opleidingsplan, koffiepauzes, de evaluatie van het project *Leonardo da Vinci*, de flexibele schil, de AVG, werkdruk en de betrokkenheid van ZZP-ers is besproken.

Het overleg met de Directie vond 6 keer plaats, de raad vergaderde 8 keer. Het overleg met de voorzitter van de Raad van Toezicht over 2019 is gepland in het voorjaar van 2020.

Terry van Druten

Lid adviescommissie Beeldende Kunst, Prins Bernhard Cultuurfonds
Bestuurslid sectie musea, Vereniging van Nederlandse Kunsthistorici
Spreker Technical Art History Colloquium ARTECHNE, 7 februari
Deelnemer Getty Paper Project reisseminar 16e- en 17e-eeuwse Italiaanse tekeningen, Staatliche Kunstsammlungen Dresden, 23-30 juni
Twee eeuwen tentoonstellen in Teylers Museum, gastcollege Vrije Universiteit Amsterdam, 12 september
Gast Getty Paper Project expert meeting Italiaanse tekeningen, Museum Boijmans van Beuningen, 10-11 oktober

Esther van Gelder

Bestuurslid Gewina, Belgisch-Nederlands genootschap voor Wetenschaps- en Universiteitsgeschiedenis / Soci  t   Belgo-N  erlandaise pour l'histoire des sciences et des universit  s (tot juli)
Franz and Ferdinand Bauer. Books as Artworks, Technical Art History Colloquium ARTECHNE, 7 februari
Boeken als kunstwerken, publiekslezing Museum Boerhaave, 6 april

Robien van Gulik

Extern examiner, post-initi  le fase I, Opleiding Conservering en Restauratie van Cultureel Erfgoed, Universiteit van Amsterdam, 3 juni

Ewout Koek

Workshopleider Boekensteunen, Reinwardt Academie Amsterdam, 17 april
Reisverslagen over Egypte en de Levant uit de 18e en 19e eeuw in het bezit van Teylers Museum, lezing Ex Oriente Lux, 9 maart
Trainer in Archaeological Conservation, Iraq Emergency Heritage Management Training Scheme, 26 september t/m 9 november

Jan Pelsdonk

Gedelegeerde voor FIDEM
Hoofdredacteur De Beeldenaar
Die Entwicklung der niederl  ndischen Medaillen von den Anf  ngen bis zur Gegenwart, lezing voor de Numismatische Verein zu Dresden e.V., Staatliche Kunstsammlungen Dresden, 9 mei

Marleen Ram

Redactielid *Delineavit & Sculptis*

Marjan Scharloo

Lid Raad van Toezicht V-Fonds
Lid Bestuur Codart
Voorzitter Commissie Kwaliteitsborging van de Museumvereniging voor nieuw visitatiesysteem rijksgesubsidieerde musea vanaf 2021
Lid beoordelingscommissie Onderzoeksbeurzen Vereniging Rembrandt
Lid Curatorium Teylers leerstoelen Universiteit Leiden
Lid benoemingscommissie directeuren Koninklijke Hollandsche Maatschappij der Wetenschappen
Lid Maatschappij der Nederlandse Letterkunde
Lid *Saltus Advisory Board American Numismatic Society*
Lid Editorial Board *The Medal*
Voorzitter *Codart Diner Pensant* inzake universitair onderzoek, Amsterdam, 23 januari
Deelnemer ronde tafelgesprek Ministerie OCW met Metropoolregio Amsterdam, Haarlem, 25 maart
Opening tentoonstelling *Blanche Douglas Hamilton* in Noord-Veluws Museum, Nunspeet, 5 april
Deelnemer bijeenkomst Commissie Pechtold inzake bescherming cultureel erfgoed, Den Haag, 10 mei
Uitreiking Pieter Teyler van der Hulst Prijs voor de beste propedeuse student Business Studies en Finance & Control van Hogeschool InHolland, Haarlem, 27 mei
Ontvangst Gildemeesters Vereniging Rembrandt in Teylers Museum, 12 september
Opening tentoonstelling *Michelangelo: Mind of the Master* in het Cleveland Museum of Art, Verenigde Staten, 19 september
In memoriam Bob Ling, New York, 22 september
Presentatie *De Lorentz Formule* op bijeenkomst Wetenschapscommunicatie Nationale Wetenschapsagenda in aanwezigheid van minister Van Engelshoven van OCW, Den Haag, 7 oktober
Opening Galerie Bakenes, Haarlem, 30 oktober
Ontvangst jubilerende Stichting Zabawas in Teylers Museum, 18 november
Inleiding *Jong in de 19e eeuw* bij Cleveringa bijeenkomst in Teylers Museum, 26 november
Inleiding *De Lorentz Formule* bij: *Leven en Werk van Hendrik Antoon Lorentz*, KNAW, Amsterdam, 27 november
Opening tentoonstelling *Natuurlijk eigenzinnig*, Vishal, Haarlem, 13 december

Trienke van der Spek

Adviseur Collectiebeleid voor NEMO wetenschapsmuseum Amsterdam
Lid commissie Chemical Landmarks NL (Koninklijke Nederlandse Chemische Vereniging)
Een wereld aan kennis; de vroege verzamelgeschiedenis van de wetenschappelijke bibliotheek van Teylers Museum, lezing Ex Oriente Lux, 9 maart
Gastcollege *Teylers Museum: Research institute and public space*, voor eerstejaars studenten natuurkunde van de TU Twente, 5 april
Gastcollege *Curatorship at Teylers Museum, cursus Professional Skills and Identity*, Universiteit Utrecht, 8 juni
How to Appreciate Scientific Collections and What to Learn from Them, Based on Teylers Museum's Historical Visitor's Guides, conferentie *Towards a History of Knowledge*, 21 juni
The History of Projecting Knowledge in Teylers Museum, stakeholdersmeeting onderzoeksproject *Projecting Knowledge*, Universiteit Utrecht, 31 oktober

Terry van Druten

'Franz & Ferdinand Bauer. Leven en werk van twee botanische broers' in: *200 soorten groen. Botanische kunst van Franz & Ferdinand Bauer*, Haarlem 2019, p. 13-60
'Violence et vanit  : le romantisme noir d'Ofer Josef', in: *Ofer Josef. Le livre noir. Encres*, s.l. 2019

Esther van Gelder

'Boeken als kunstwerken' in: *200 soorten groen. Botanische kunst van Franz en Ferdinand Bauer*, Haarlem 2019, p. 61-85

Ewout Koek

'A survey on the use of ultraviolet induced visible luminescence in paper conservation', in: *Conservation 360  *, Val  ncia 2019, p. 278-327

Jan Pelsdonk

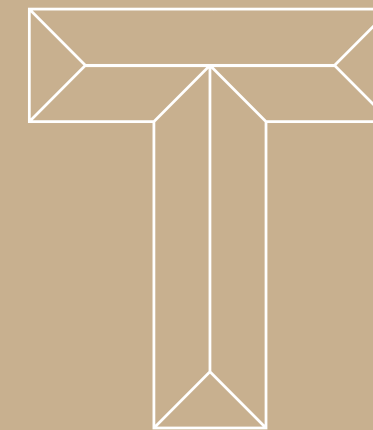
'Ladies in silver gloss. The role of women on Dutch medals through the centuries' in: *M  dailles (Lissabon 2019)*, p. 193-198
'Dirk de Vlaming van Oudshoorn' in: *De Beeldenaar 43-5*, p. 203-204
'Een letterlijk unieke penning bij de oprichting van de Maatschappij van Weldadigheid in 1818' in: *De Beeldenaar 43-2*, p. 75-77, i.s.m. Wiebe Nijlunsing
'Penningen in opdracht van Hendrik Westhoff junior (1774-1848)' in: *De Beeldenaar 43-6*, p. 269-272, i.s.m. Wiebe Nijlunsing
'Wat staat er? Een munt, toegeschreven aan Dirk van Perwijs' in: *De Beeldenaar 43-6*, p. 266, i.s.m. Arie van Herwijnen

Marjan Scharloo

'A Brief History of the Teylers Museum' in: *Michelangelo: Mind of the master*, Cleveland, 2019, p. 1-5
'Het fundament van Teylers Museum' in: *Koninklijke Hollandsche Maatschappij der Wetenschappen Jaarverslag 2018*, p.28-31

- P. 2 Anton Mauve, *Boerenmeisje met koeien*, ongedateerd - aanwinst 2019
- P. 4 Wilhelm Conrad Röntgen, *afdruk van een röntgenfoto van de hand van Röntgens vrouw*, 1895
- P. 6/7 Uit: John Gould, *Mammals of Australia*, 1863
- P. 9 Directeur Marjan Scharloo
- P. 15 Uit: Moise Harris, *Une exposition des Insectes Anglois*, 1776
- P. 16/17 Wybrand Hendriks, *Rommelig boereninterieur*, ongedateerd - aanwinst 2019
- P. 19 Uit: Friedrich Wilhelm Heinrich Alexander von Humboldt en Aimé-Jacques-Alexandre Goujaud Bonpland, *Voyage de Humboldt et Bonpland: voyage aux régions équinoxiales du nouveau continent*, 1807-1829
- P. 21 Franz Bauer, *Strelitzia reginae*, ongedateerd. Collectie Natural History Museum, Londen
- P. 23 Charles Howard Hodges, *A.J.B. Wattendorff op vijfjarige leeftijd*, 1832. Collectie Haags Historisch Museum
- P. 24 Uit: Ernst Haeckel, *Kunstformen der Natur*, 1804
- P. 27 Acteur Eric-Jan Lens als Napoleon
- P. 28/29 L. Rudolph, *Atlas der Pflanzen-geographie über alle Theile der Erde*, 1852
- P. 30-32 Foto's van Pieter Teylers Huis ©2019 Studio Johan Nieuwenhuize
- P. 34/35 Rembrandt Harmensz. van Rijn, *Verdrijving van de wisselaars uit de tempel*, 1635
- P. 37 Povilas Ričardas Vaitekūnas, *Jonas de Bedelaar*, 2009, c/o Pictoright Amsterdam 2020 - aanwinst 2019
- P.38/39 Bertrand Andrieu, *Ter herinnering aan de doop van Napoleon Francois Joseph Karel, koning van Rome, zoon van Napoleon Bonaparte en Maria Louise*, 1811
- P. 41 Rik Smits, *Delta City Skyline*, 2014 - aanwinst 2019
- P. 42/43 Jim Dine, *Teeth, Apple, Zipper, A Colorful Striped Tie, Tweed, Doughnut*, 1961. Langdurig bruikleen van Stichting Reinhold de Wilde, c/o Pictoright Amsterdam 2020
- P. 56/57 Meester van 1527, *Christus voor de schriftgeleerden* - aanwinst 2019
- P. 67 Pieter Adrianus Hendrik Hofman, *De Waagtoren te Alkmaar*, ongedateerd

TEYLERS

Samenstelling en redactie

Heleen van Halsema
Michel Hommel
Teylers Museum

Vertaling

Beverley Jackson

Vormgeving

Studio Wesseling

Fotografie

Jorn Baars
Vera Bartels
Roy Beusker
Stephanie Driessen
Wouter Lips
Johan Nieuwenhuize
Roemer Overdiep
Bo Peters
Sandra Reeb-Gruber
Bibi Veth
Martijn Zegel

Drukwerk

robstolk

© copyright 2020 Teylers Museum

Teylers Museum

Spaarne 16
2011 CH Haarlem

